

8.-

1-12

SKOROWIDZ

DO

DZIENNIKA URZĘDOWEGO

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO WILEŃSKIEGO

za

ROK 1937

Od nr 1 do 12 włącznie

ROCZNIK XIV

Ккб. № 495

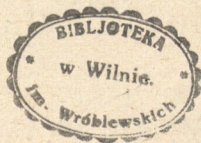

WILNO

Drukarnia Artystyczna „Grafika”, Wilno, Tatarska 22, tel. 13-69.

Армія

33360

SKOROWIDZ ALFABETYCZNY.

Cyfry oznaczają stronicę.

A.

- Absolwenci liceów zawodowych -- upraw-
nienia 207.
Absolwenci seminariów nauczycielskich -- sto-
sowanie ust. 2, art. 52, ustawy o ustroju
szkolnictwa 5.
Akcja budowy 100 szkół Marszałka Józefa
Piłsudskiego 324.
Akcja zwalczania chrabąszcza -- podziękowa-
nie za współpracę 182.
Aparatura chemiczna -- wystawa 314.
Aparaty kinematograficzne -- nabywanie 6.
Aparaty tlenowe polskie 10.
Arkusze obserwacyjne 14, 58.
Asystenci Centralnych Pracowni Dydaktycz-
nych -- wykaz dni i godzin, w których
przyjmują 346.
Audycje muzyczne dla młodzieży szkół średnich
96, 185, 279, 308, 365.
Audycje radiowe dla szkół powszechnych 309.
Autorskie prawo--przestrzeżenie przepisów 140.

B.

- Bezpany -- uroczystość poświęcenia 100 szkół
im. Marszałka Józefa Piłsudskiego 324.
Biblioteki szkolne -- czytelnictwo młodzieży
-- organizacja 99.

C.

- Centralne Pracownie Dydaktyczne -- wykaz
dni i godzin, w których przyjmują asy-
stenci 346.
Chrabąszcz -- podziękowanie za współpracę przy
akcji zwalczania 182.
Częstochowa -- pielgrzymka nauczycielstwa 185,
220.
Czwartkowe poranki muzyczne w Polskim Ra-
dio 310.
Czytelnictwo młodzieży, biblioteki szkolne --
organizacja 99.

Ć.

- Ćwiczenia dziesięciominutowe i śródlekcyjne --
zwolnienie od obowiązku prowadzenia 253,
343.

D.

- Dar Narodowy 3-go Maja -- zbiórka 138.
Dni przeciwgruźlicze 140.
Dodatki służbowe, należne pozostającym na
etacie Państwa nauczycielom szkół pań-
stwowych i publicznych z tytułu nauczania
i zajęć w godzinach nadliczbowych oraz
z tytułu pracy w szkołach zawodowych
i specjalnych w charakterze wybitnego fa-
chowca 312.
Dokształcające kursy dla młodzieży i doro-
słych -- również dla przedpoborowych 318.
Dokształcające zawodowe publiczne szkoły --
zakładanie i utrzymywanie 160.
Dokształcające zawodowe szkolnictwo -- nale-
żenie uczniów do stowarzyszeń 345.
Dokształcające zawodowe szkolnictwo -- orga-
nizacja 247.
Dyrektorzy pryw. szkół średn. ogólnokształcą-
cych -- zaświadczenia 361.
Dyżury ministerialnych instruktorów 346.

E.

- Egzaminacyjne komisje dla naucz. publ. szkół
powsz. 366.
Egzamin ukończenia gimnazjum ogólnokształ-
cącego 120, 259.
Egzaminy dojrzałości -- terminy 362.
Egzaminy państwowe dla nauczycieli szkół śred-
nich 96, 264.
Egzaminy w terminie wiosennym w szkln.
średnim ogólnokształcącym 184.
Estetyczny wygląd gmachów państwowych i sa-
morządowych 177.

F.

- Falszyfikat banknotu 50 złotowego 10.
Filmy 57, 97, 185, 221, 347, 370.
Fizyka -- nauczanie w kl. IV gimnazjum według
nowego ustroju 81.
Fundusz Szkolnictwa Polskiego Zagranicą --
zbiórka 362.

G.

- Godła i barwy państwowe — zmiana rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13.XII.1927 r. 112.
- Gospodyń wiejskich szkoła państwowa — organizacja 41.
- Gospodyń wiejskich szkoła publiczna — organizacja 43.
- Grupy metodyczne — rozkład przyjęć kierowników 58, 142.
- Gruźlica wieku przedszkolnego i szkolnego 151.

H.

- Handlowe szkoły — praktyki młodzieży 211.
- Harcerska szkoła Instr. Żeńsk. w Buczu — program pracy 56.
- Harcerskie kursy 10.
- Harcerskie kursy nauczycielskie w czasie ferii letnich 1937, 186.
- Harcerskie składki 141.
- Harcerski Ośrodek w Górkach Wielkich koło Skoczowa — Uniwersytet Wiejski 357.
- Higieniczne przeszkolenie dla nauczycielstwa szkół powsz. 219.
- Higieniczno-sanitarny stan publicznych szkół powszechnych 311.
- „Historia“ — niedozwolenie do użytku w szkołach jako podręcznika książki J. Lechickiej 369.

I.

- Imieniny Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 36.
- Instrukcja w sprawie doksztalcania przedpoborowych 51.
- Instrukcja w sprawie organizacji pracy w publicznych szkołach powszechnych I stopnia o 1 nauczycielu — otwieranych w miejscowościach dotąd bezszkolnych 255.
- Instrukcja w sprawie organizacji pracy w publicznych szkołach powszechnych, zmieniających stopień przez dodanie etatu nauczycielskiego 256.
- Instruktor matematyki w szkołach powszechnych 182.
- Instruktorzy ministerialni — rozkład dyżurów 346.
- Instytut Nauczycielski — konkurs w sprawie przyjęcia na studia 145.

- Instytut Pedagogiki Specjalnej — konkurs w sprawie przyjęcia na studia 144.
- Interpretacja regulaminów i statutów 214.

J.

- Język polski — regionalizm w nauczaniu 103.

K.

- Kinomatograficzne aparaty — nabywanie 6.
- Komisja do spraw radiowych 139.
- Komisje egzaminacyjne dla nauczycieli publicznych szkół powszechnych 366.
- Konferencja okręgowa dyrektorów szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli 231.
- Konferencje rejonowe 371.
- Konferencje rejonowe dyrektorów gimnazjów i seminariów nauczycielskich 20.
- Koniec roku szkolnego 217.
- Konkurs na podręczniki 387.
- Konkurs na stanowiska kierowników publicznych szkół powszechnych 56, 96, 142, 178, 216, 263.
- Konkurs na stypendia 13, 265.
- Konkurs PKO. 97.
- Konkurs w sprawie przyjęcia na studia w Państwowym Instytucie Nauczycielskim w Warszawie 145.
- Konkurs w sprawie przyjęcia na studia w Państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie 144.
- Kontraktowi nauczyciele szkół państwowych i publicznych — wynagrodzenie 304.
- Krajoznawczy ruch wśród młodzieży szkolnej 261.
- Kronika 29, 72, 108, 153, 194, 238, 283, 319, 252, 385.
- Książki do użytku pracowników oświatowych 68.
- Książki — nabyte przez C. B. P. przy Kuratorium O. S. Wil. 30, 74, 109, 155, 196, 239, 285, 321, 354, 388.
- Kurs Pedagogiczny Wolnej Wszechnicy Polskiej — regulamin 147.
- Kursy dla przedpoborowych — praca nauczycielstwa 343.
- Kursy doksztalcające dla młodzieży i dorosłych — również dla przedpoborowych 318.
- Kursy doksztalcające dla przedpoborowych 51.
- Kursy harcerskie 10, 186.
- Kursy nauczycielskie wyższe — organizacja 38.
- Kursy organizowane w okresie letnim 1937 r. 143, 218, 219.

Kursy wakacyjne dla nauczycieli szkół powszechnych 179.

L.

- Liceum ogólnokształcące — organizacja 126.
 Liceum ogólnokształcące — podręczniki 360.
 Liceum ogólnokształcące — przyjmowanie uczniów 127.
 Liceum ogólnokształcące — realizacja programów 294.
 Liceum pedagogiczne — organizacja 132.
 Liceum pedagogiczne — taksa administracyjna 254.
 Linie teletechniczne — niszczenie 215.
 List nauczycielki szkoły powszechnej do młodzieży III kl. gimnazjum w Wilnie w sprawie opieki nad jej szkołą.
 Listonosze na wsi 266.
 L. O. P. P. — ośrodek propagandy w Wilnie 13.
 Lotnictwo — szkoła podchorążych — wstępowanie młodzieży 208.
 Ludowe szkoły rolnicze męskie — reorganizacja 45, 46.
 Ludowe szkoły rolnicze żeńskie — reorganizacja 46, 47.

M.

- Mapy Wojskowego Instytutu Geograficznego — nabywanie po cenach ulgowych 8.
 Matematyczne tematy — konferencje rejonowe 314.
 Matematyka — instruktor 182.
 Mikroskopy — nabywanie w f. „Polskie Zakłady Optyczne S. A.” 185.
 Ministerstwo Komunikacji — zapewnienie bezpieczeństwa na przejazdach 348.
 Młodociani — opieka oświatowo-wychowawcza 88.
 Młodzież szkolna — udział w uroczystościach i pochodach ulicznych 5.
 Modelarstwo okrętowe 139.
 Muzeum Józefa Piłsudskiego w Belwederze — zwiedzanie 55.
 Muzułmańskie święta obowiązujące w r. 1937 — 12.

N.

Nabywanie map Wojskowego Instytutu Geograficznego po cenach ulgowych 8.

Nadawanie prywatnym gimnazjom ogólnokształcącym uprawnień gimnazjów państwowych 37.

Nadawanie prywatnym szkołom powszechnym uprawnień publicznych szkół powszechnych 36.

Na progu nowego roku szkolnego 289.

Nauczanie fizyki w kl. IV gimnazjum według nowego ustroju 81.

Nazwiska skażone — prostowanie 161.

Niekwalifikowane wychowawczynie przedszkoli 83.

Niewidomi — szkoła specjalna 181.

Niszczenie linii teletechnicznych 215.

Nowa pisownia — stosowanie 51.

Nowe wydanie programu nauki w państwowym gimnazjum ogólnokształcącym z polskim językiem nauczania 360.

Nowoorganizowane publiczne szkoły powszechne I stopnia oraz zmiana stopnia publicznych szkół powszechnych 255.

O.

- Obrazki wyobrażające państwa i narody — rozpowszechnianie 97.
 Obrona kraju — organizacja przysposobienia młodzieży szkolnej 294.
 Obserwacyjne arkusze 14, 58.
 Odczyty o Śląsku 57.
 Odczyty propagandowe w szkołach średnich ogólnokształcących 369.
 Odezwa Pana Kuratora O. S. 1.
 Odpisywanie z ksiąg inwentarza szkół powsz. przedmiotów zniszczonych 364.
 Odznaczenia 6.
 Ogłaszanie przetargów publicznych w „Biuletynie Przetargowym” 97.
 Okrętowe modelarstwo 139.
 Opieka nad nauczycielami pracującymi naukowo oraz nauczycielami przodującymi w pracy wychowawczej, metodycznej, dydaktycznej i oświatowo-rolniczej 344.
 Opieka nad szkołą — list nauczycielki 348.
 Opieka oświatowo-wychowawcza wśród młodocianych 88.
 Opieka wychowawcza nad szkolnymi organizacjami młodzieżowymi 260.
 Opłaty dobrowolne na T-wo P. B. P. S. P. 164.
 Opłaty egzaminacyjne dla kandydatów na kierowców pojazdów mechanicznych 354.
 Opłaty szkolne w liceach zawodowych 253.

- Opłaty szkolne w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących, państwowych zakładach kształcenia nauczycieli oraz przy egzaminach nauczycieli szkół powszechnych — zmiana niektórych postanowień okólnika Nr 85 z dnia 14.VI 1934 r. I-R-4547/34—81.
- Opłaty szkolne w szkołach zawodowych 84.
- Opłaty za egzamin ukończenia gimnazjum prywatnego nowego ustroju i za egzaminy do liceów ogólnokształcących 207.
- Opłaty — zwalnianie osób ubogich oraz osób wnoszących skargi i zażalenia na działalność urzędników i urzędów 88.
- Organizacja czytelnictwa młodzieży i bibliotek szkolnych 99.
- Organizacja ogrodu szkolnego 148.
- Organizacja opieki nad t. zw. praktykantami 266.
- Organizacja państwowego liceum ogólnokształcącego 126.
- Organizacja państwowego liceum pedagogicznego 132.
- Organizacja państwowych szkół przysposobienia gospodyń wiejskich 41.
- Organizacja państwowych szkół przysposobienia rolniczego 3.
- Organizacja Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich 38.
- Organizacja pracy w nauczaniu rysunków 64.
- Organizacja pracy w nauczaniu zajęć praktycznych 374.
- Organizacja publicznych szkół przysposobienia rolniczego 39.
- Organizacja roku szkolnego — przysposobienie wojskowe 360.
- Organizacja roku szkolnego 1937/38 w szkolnictwie średnim ogólnokształcącym i zakładach kształcenia nauczycieli 165.
- Organizacja szkolnictwa doksztalającego zawodowego 247.
- Organizacje młodzieżowe — opieka wychowawcza 260.
- Ośrodek propagandy LOPP. w Wilnie 13.
- Oświata pozaszkolna, materialne potrzeby — a samorząd 350.
- Oświata pozaszkolna — spis książek 68.
- Otwarcie państwowego pedagogium w Wilnie 245.
- P.**
- Pedagogium — taksa administracyjna 254.
- Pedagogium w Wilnie 245.
- Pieczęcie — zmiana rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13.XII.1927 r. 112.
- Pieczęć zaginiona 58.
- Pieśni „Boże coś Polskę“ i „Pierwsza Brygada“ — ustalenie tekstów 201.
- Pisownia nowa — stosowanie 51.
- Pochody uliczne — uroczystości — udział młodzieży szkolnej 5.
- Podania adresowane na imię Pana Prezydenta i Marszałka Śmigłego-Rydza 347.
- Podniesienie estetycznego wyglądu gmachów państwowych i samorządowych 177.
- Podręczniki dla liceum ogólnokształcącego 360.
- Poezje Władysława Syrokomli jako materiał regionalny w szkołach na Wileńszczyźnie 274.
- Pomieszczenie wycieczek szkolnych w Obozie Emigracyjnym w Gdyni 220.
- Pomoce i przybory szkolne w szkole I stopnia — wykaz 249.
- Poranki muzyczne czwartkowe w Polskim Radio 310.
- Pozwolenie na budowę publ. szkół powszechnych — uproszczony tryb postępowania 95.
- Praca nauczycielstwa na kursach dla przedporobowych 343.
- Praktykanci — organizacja opieki 266.
- Praktyki młodzieży szkół handlowych 211.
- Premie wylosowane 97.
- Program nauki religii rzymsko-katolickiej w gimnazjach państwowych w r. szk. 1937/38 259.
- Program nauki religii rz.-kat. w państwowych liceach pedagogicznych w r. sz. 1937/38 293.
- Program nauki religii rz.-kat. w państwowych liceach zawodowych w r. szk. 1937/38 293.
- Program nauki w gimnazjach państwowych z polskim językiem nauczania — zmiana 5.
- Program nauki w państwowym gimnazjum ogólnokształcącym z polskim językiem nauczania 360.
- Program pracy Harcerskiej Szkoły Instr. Żeńskiej w Buczu 56.
- Programy liceów ogólnokształcących — realizacja 294.
- „Projekty Budynków Szkół Powszechnych“ — tryb postępowania przy wyborze, wydawaniu i zatwierdzaniu 91.

- Prostowanie skazanej pisowni nazwisk 161.
 Próbkę surowca i wyrobów tytoniowych 144.
 Prywatne gimnazja ogólnokształcące — upraw-
 nienia 261.
 Prywatne mieszkania — urządzenie zebrań or-
 ganizacyj uczniowskich 215.
 Przedpoborowi — kursy dokształcające 51.
 Przedszkole — niekwalifikowane wychowawczy-
 nie 83.
 Przemianowanie publicznych szkół powszech-
 nych 245.
 Przemówienie Pana Ministra W. R. i O. P. 289,
 290.
 Przemysłowe zakłady — wycieczki młodzieży
 szkolnej 6.
 Przepisy obowiązujące — zaznajamianie dziatwy
 i miejscowej ludności 312.
 Przepisy o prawie autorskim — przestrzeganie
 140.
 Przetargi publiczne — ogłaszanie w „Biuletynie
 Przetargowym“ 97.
 Przystosowanie młodzieży szkolnej do obrony
 kraju 294.
 Przystosowanie rolnicze w szkole powszechnej
 na wsi 190.
 Przystosowanie wojskowe — organizacja roku
 szkolnego 360.
 Przystosowanie ustawy z dnia 17 lutego 1922 r.
 o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych
 szkół powszechnych do wprowadzenia
 w życie nowego ustroju szkolnictwa 245.
 „Publiczne szkoły powszechne pierwszego stop-
 nia“ — wydawnictwo M. W. R. i O. P. 345.
 Punktualne rozpoczynanie pracy 49.
- R.**
- Radio — audycje dla szkół powszechnych 309.
 Radio — komisja 139.
 Regionalizm w nauczaniu języka polskiego
 w gimnazjum 103.
 Regulamin egzaminu ukończenia gimnazjum
 ogólnokształcącego 120.
 Regulamin Kursu Pedagogicznego Wolnej
 Wszchnicy Polskiej 147.
 Regulamin Państwowych Wyższych Kursów
 Nauczycielskich 47.
 Regulamin przyjmowania uczniów do państwo-
 wego gimnazjum ogólnokształcącego 113.
 Regulamin przyjmowania uczniów do państwo-
 wego liceum ogólnokształcącego 127.
 Regulamin przyjmowania uczniów do państwo-
 wego liceum pedagogicznego 134.
 Regulamin przyjmowania uczniów do państwo-
 wych liceów zawodowych w r. 1937/38 202.
 Religia rz.-kat. w gimnazjach państwowych
 w r. szk. 1937/38 — program 259
 Religia rz.-kat. w liceach pedagogicznych w r.
 1937/38 — 293.
 Religia rz.-kat. w liceach zawodowych w r. szk.
 1937/38 — 293.
 Reorganizacja państwowych ludowych szkół
 rolniczych męskich 45.
 Reorganizacja państwowych ludowych szkół rol-
 niczych żeńskich 46.
 Reorganizacja publicznych ludowych szkół rol-
 niczych męskich 46.
 Reorganizacja publicznych ludowych szkół rol-
 niczych żeńskich 47.
 Rok szkolny 1937/38 w szkolnictwie średnim
 ogólnokształcącym i zakładach kształcenia
 nauczycieli 165.
 Rolniczego przystosowania szkoły publiczne —
 organizacja 38.
 Rolnicze przystosowanie w szkole powszechnej
 na wsi 190.
 Rolnicze szkoły — rozpoczęcie nauki 370.
 Rozkład godzin przyjęć kierowników grup me-
 todycznych przy Kuratorium O. S. Wil.
 w r. szk. 1936/37 58, 142, 313.
 Rozpoczynanie pracy punktualnie 49.
 Roztoczenie szczególnej opieki nad nauczycie-
 lami pracującymi naukowo oraz nauczycie-
 lami przodującymi w pracy wychowawczej,
 metodycznej, dydaktycznej i oświatowo-
 rolniczej 344.
 Ruch krajoznawczy wśród młodzieży szkolnej
 261.
 Ruch służbowy 7, 55, 95, 141, 215, 263, 347.
 Ruch wycieczkowy 73.
 Rysunki — organizacja pracy 64.
- S.**
- Samorząd a materialne potrzeby oświaty poza-
 szkolnej 350.
 Seminarium nauczycielskie — absolwenci — sto-
 sowanie ust. 2 art. 52 ustawy o ustroju
 szkolnictwa 5.
 Składki harcerskie 141.
 Specjalna szkoła dla niewidomych 181.
 Specjalne szkoły — dodatki służbowe z tytułu
 pracy 302.

- Spis książek do użytku pracowników oświatowych 68.
- Spis książek nabytych przez Centralną Bibliotekę Pedag. przy K. O. S. Wil. 30, 74, 109, 155, 196, 239, 285, 321, 354, 388.
- Społeczne kursy samokształceniowe 26.
- Sportowe urzędy — udostępnienie młodzieży szkolnej 308.
- Sport szkolny — dozwolenie do bibliotek uczniowskich 347.
- Sprawozdanie Centralnej Biblioteki Pedagogicznej w Wilnie za r. 1936 — 71.
- Sprawozdanie z działalności Państwowej Biblioteki Pedagogicznej w Grodnie za r. 1936 — 106.
- Sprawozdanie z działalności T-wa P. B. P. S. P. za r. 1936 — 223.
- Sprawozdanie z konferencji rejonowej dyrektorów gimnazjów i seminariów nauczycielskich 20, 231.
- Sprawozdanie z rejonowych konferencji ognisk metodycznych 377.
- Sprostowanie 95, 347.
- Stan higieniczno-sanitarny publicznych szkół powszechnych 311.
- Statut Państwowej Szkoły Przysposobienia Gospodyń Wiejskich 41.
- Statut Państwowej Szkoły Przysposobienia Rolniczego 3.
- Statut Publicznej Szkoły Przysposobienia Gospodyń Wiejskich 43.
- Statut Publicznej Szkoły Przysposobienia Rolniczego 39.
- Stosowanie nowej pisowni 51.
- Stosowanie ust. 2 art. 52 ustawy o ustroju szkolnictwa w stosunku do absolwentów seminariów nauczycielskich 5.
- Stowarzyszenia uczniów szkół doksztalających — należenie 345.
- Stypendia 12, 13, 265, 387.
- Szkolne audycje muzyczne 279.
- Szkoły ludowe rolnicze męskie — reorganizacja 45, 46.
- Szkoły ludowe rolnicze żeńskie — reorganizacja 46, 47.
- Szkoły przysposobienia gospodyń wiejskich — organizacja 41, 43.
- Szkoły przysposobienia rolniczego — organizacja 3, 39.
- Śląsk — odczyty 57.
- Świadectwa niektórych szkół zawodowych, uprawniające do studiowania w szk. akad. 80.
- Święta muzułmańskie obowiązujące w r. 1937 12.
- Święta wiosenne młodzieży 177.
- Święta wychowania fizycznego młodzieży szkolnej 259.

T.

- Taksa administracyjna w państwowych liceach pedagogicznych i pedagogiach 254.
- Taneczne zabawy młodzieży szkolnej 49.
- Teatr a młodzież szkół średnich w Okr. Szk. Wileńskim 228.
- Teatr międzyszkolny w Grodnie 105.
- Tematy matematyczne na konferencjach rejonowych 314.
- Terminarz egzaminów w szkoln. śr. ogólnokszt. w terminie wiosennym 1936/37 — 184.
- Termin egzaminów w szkoln. śr. ogólnokszt. w term. wiosennym 1936/37 184.
- Terminowe załatwianie spraw personalnych 140.
- Termin ubiegania się o pożyczkę oddłużeniową 369.
- Terminy gimnazjalnych egzaminów dojrzałości 362.
- Termin zapisów dzieci do publicznych szkół powszechnych 178.
- Tlenowe aparaty polskie 10.
- T-wo P. B. P. S. P. — dobrowolne opłaty 164.
- T-wo P. B. P. S. P. — działalność w r. 1936 223.
- T-wo P. B. P. S. P. — komunikaty 386.
- T-wo P. B. P. S. P. — wpłata gotówki 8.
- T-wo P. B. P. S. P. — znaczki na podręcznikach 264.
- Tryb postępowania przy wyborze, wydawaniu i zatwierdzaniu gotowych projektów szkół powszechnych opublikowanych w wydawnictwach Min. W. R. i O. P. p.t. „Projekty Budynków Szkół Powszechnych“ 91, 95.
- Trzeci maj — zbiórka 138.
- Turystyka szkolna 143.
- Tydzień Szkoły Powszechnej 288.
- Tytoń — próbki surowca i wyrobów 144.

U.

- Ubiór młodzieży szkół powszechnych 210.
 Uczniowie — przechodzenie z prywatnych gimnazjów do pryw. liceów ogólnokszt. 207.
 Uczniowie — przyjmowanie do państwowego gimnazjum ogólnokształcącego 113.
 Uczniowie — przyjmowanie do państwowego liceum ogólnokształcącego 127.
 Uczniowie — przyjmowanie do państwowego liceum pedagogicznego 134.
 Uczniowie — przyjmowanie do państwowego liceum zawodowego 202.
 Udostępnienie młodzieży szkolnej urządzeń sportowych 308.
 Udział młodzieży szkolnej w uroczystościach i pochodach szk. 5.
 Udział w powiatowych zebraniach periodycznych 363, 364.
 Ukończenie gimnazjum ogólnokształcącego — egzamin 120.
 Ukończenie gimnazjum prywatnego nowego ustroju i za egzaminy do liceów ogólnokształcących — opłaty 207.
 Ulgi w opłatach egzaminacyjnych dla kandydatów na kierowców pojazdów mechanicznych 364.
 Uniwersytet Wiejski w Harcerskim Ośrodku w Górkach Wielkich koło Skoczowa 357.
 Uprawnienia absolwentów liceów zawodowych 207.
 Uprawnienia gimnazjów państwowych nadawane prywatnym gimnazjom ogólnokształcącym 37.
 Uprawnienia prywatnych gimnazjów ogólnokształcących 261.
 Uprawnienia publicznych szkół powszechnych nadawane prywatnym szkołom powszechnym 36.
 Uproszczenie trybu postępowania przy wydawaniu pozwoleń na budowę szkół powszechnych 95.
 Uroczystości poświęcenia 100 szkół Marszałka J. Piłsudskiego 326.
 Uruchomienie liceów zawodowych 217.
 Urządzanie zebrań organizacyj uczniowskich w mieszkaniach prywatnych 215.
 Ustalenie tekstów pieśni „Boże coś Polskę“ i „Pierwsza Brygada“ 201.
 Uszkodzanie linii teletechnicznych i telegraficznych 211.

W.

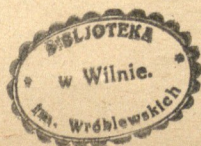
- Wakacyjne kursy i konferencje dla nauczycieli szkół powsz. 179, 218, 219.
 Wartość znaczków pocztowych do opłaty urzędowych przesyłek listowych 165.
 Warunki przechodzenia uczniów prywatnych gimnazjów do prywatnych liceów ogólnokształcących 207.
 Wileńska wieś przebojem do kultury 189.
 Wiosenne święta młodzieży 165.
 Wizytatorzy — księża 221, 265, 367.
 Współpraca państwowego gimnazjum im. Em. Plater w Grodnie ze szkołami powszechnymi 271.
 Wstępowanie młodzieży do Szkoły Podchorążych Lotnictwa 208.
 Wybitny fachowiec — dodatki należne pozostającym na etacie Państwa nauczycielom szkół państwowych i publicznych z tytułu pracy w szkołach zawodowych oraz z tytułu nauczania i zajęć w godzinach nadliczbowych 302.
 Wychowanie fizyczne — święta 259.
 Wychowawczynie przedszkoli — niekwalifikowane 83.
 Wycieczki krajoznawcze 157.
 Wycieczki młodzieży szkolnej do zakładów przemysłowych 6.
 Wycieczki szkolne 144, 220.
 Wycieczki szkolne do Biskupina 186.
 Wycieczki szkolne do Gdyni 186.
 Wycieczkowy ruch 73, 220.
 Wydawnictwa:
 Balonem LOPP nad morze Białe 371.
 Geniusz Niepodległości 57.
 Kamienie na szaniec 387.
 Książki nadesłane 14, 57, 98, 222.
 Księga jubileuszowa T-wa Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie 13.
 Metodyka Biologii 185.
 Młody Spółdzielca 370.
 Nauka jazdy na nartach 371.
 Nowa Kuźnia 13.
 Pamiątka po Marszałku Józefie Piłsudskim — publikacja 56.
 Przewodnik Literacki i Naukowy 1933-35 387.
 Przyroda i Technika 388.
 „Publiczne szkoły powszechne pierwszego stopnia“ — wydawnictwo Min. W. R. i O. P. 345.

- „Rodzina i Dziecko“ 221, 366.
 Skaut 354.
 Słownik ortopedyczny 388.
 Spadochron. Jego budowa i zastosowanie 371.
 Sport spadochronowy 371.
 Sport Szkolny 347.
 Świat i Życie 388.
 Urania 388.
 Walki 1 p. p. Legionów o Białystok na tle bitwy warszawskiej w 1920 r. 222.
 W niepodległej Mongolii 387.
 Zuch 354.
 Wykaz pomocy i przyborów szkolnych w szkole I stopnia 249.
 Wylosowane premie 97.
 Wymiar godzin nauczania oraz innych zajęć obowiązkowych nauczycieli i kierowników szkół 297.
 Wynagrodzenie członków komisji egzaminacyjnych za egzamin ukończenia gimnazjum ogólnokształcącego 259, 362.
 Wynagrodzenie opłacanych przez Państwo kontraktowych nauczycieli szkół państwowych i publicznych 304.
 Wypadki na przejazdach 348.
 Wystawa aparatury chemicznej 314.
 Wyższe Kursy Nauczycielskie — organizacja 38.
 Wyższe Kursy Nauczycielskie — regulamin 47.
- Z.**
- Zabawy taneczne młodzieży szkolnej 49.
 Zaginiona pieczęć 58.
 Zajęcia obowiązkowe — wymiar godzin nauczania — nauczycieli i kierowników szkół 297.
 Zakładanie i utrzymywanie publicznych szkół powszechnych do wprowadzenia w życie nowego ustroju szkolnictwa 245.
 Zakłady przemysłowe — wycieczki młodzieży szkolnej 6.
 Zakończenie nauki w szkołach 217.
 Zamknięcie gimnazjum 96.
 Zamknięcie szkół 182.
 Zapisy dzieci do publicznych szkół powszechnych 178.
 Zaświadczenia dla dyrektorów prywatnych szkół średnich ogólnokształcących 361.
 Zawodowe doksztalające publiczne szkoły — zakładanie i utrzymywanie 160.
 Zawodowe licea — regulamin przyjmowania uczniów 202.
 Zawodowe licea — uruchomienie 217.
 Zawodowe szkoły — opłaty szkolne 84
 Zawodowe szkoły — regulamin Kursu Pedagogicznego Wolnej Wszechnicy Polskiej 147.
 Zawodowe szkoły — świadectwa uprawniające do studiowania w szk. akademickich 80.
 Zaznajamianie diatwy i miejscowej ludności z obowiązującymi przepisami 312.
 Zbiórka na „Dar Narodowy 3 Maja“ 138.
 Zbiórka na Fundusz Szkolnictwa Polskiego Za-granicą 362.
 Zmiana programu nauki w gimnazjach państwowych z polskim językiem nauczania 5.
 Zmiana p. 6 zarządzenia Nr II S-4832/37 w sprawie wynagrodzenia członków komisji egzaminacyjnych za egzamin ukończenia gimnazjum ogólnokształcącego 362.
 Zmiana rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13.XII.1927 r. o godłach i barwach państwowych oraz o odznakach, chorągwiach i pieczęciach 112.
 Zmiana stopnia publicznych szkół powszechnych 255.
 Znaczki pocztowe do opłaty urzędowych przesyłek listowych 165.
 Zniszczone przedmioty — odpisywanie z ksiąg inwentarza szkół powsz. 364.
 Zwiedzanie przez młodzież szkolną Muzeum Józefa Piłsudskiego w Belwederze 55.
 Zwolnienie od obowiązku prowadzenia ćwiczeń dziesięciominutowych i śródlekcyjnych 253.
 Zwolnienie od opłat w postępowaniu administracyjnym osób ubogich oraz osób wnoszących skargi i zażalenia na działalność urzędników i urzędów 88.
- Z.**
- Życzenia świąteczne Pana Kuratora O. S. 1.

Nakładem Dziennika Urzędowego

zostały wydane w r. 1937 następujące prace:

- Dzieje kultury wileńskiej pomiędzy dwoma powstaniem w opr. Wandy Dobaczewskiej.
- Informator szkół zawodowych Okręgu Szkolnego Wileńskiego w opr. Koła Wileńskiego Stowarzyszenia Nauczycieli Szkół Zawodowych.
- Muzeum przyrodnicze w szkole, cz. I i II, w opr. Dr Jakuba Mowszowicza.
- Ochrona przyrody w pracy nauczyciela w opr. Hanny Obiezierskiej i Antoniego Szemiako.
- Szata roślinna północno-wschodniej Polski — w opr. Dr Jakuba Mowszowicza.
- Sztuka ludowa Wileńszczyzny i Nowogródzyny a szkoła — w opr. Heleny Trzebińskiej-Bodzińskiej.
- Świat zwierzęcy półn.-wschodniej Polski — w opr. Elizy Petruszewiczowej.
- Wileńszczyzna, Nowogródzyna i półn.-wschodnia Białostocznyna za Zygmunta I — w opr. Bogumiła Zwolskiego.
- Zarys klimatu północno-wschodniego obszaru Polski — w opr. Wincentego Okołowicza.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO WILEŃSKIEGO

Nr 1.

Wilno, 1 Stycznia 1937 r.

Rok XIV.

Do ogółu nauczycielstwa Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

W okresie świąt Bożego Narodzenia i Nowego Roku, czyniąc zadość potrzebie serca a kierowany naszą staropolską tradycją, zwracam się do ogółu pracowników i nauczycielstwa powierzonego mi Okręgu, do inspektorów i pracowników inspektoratów szkolnych, do kierowników szkół powszechnych i wieloklasowych, i nauczycieli kierujących jednoklasówkami, do wszystkich nauczycieli szkół powszechnych, do dyrektorów i nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i wszystkich szkół zawodowych, do pracowników społeczno-oświatowych, do instruktorek kursów wędrownych — słowem do całej naszej wielkiej rodziny oświatowej — z najlepszymi życzeniami świątecznymi i noworocznymi, z życzeniami osobistymi zdrowia, szczęścia w życiu osobistym i rodzinnym, pogody ducha i spokoju wewnętrznego, osiągnięcia zamierzeń. Jednocześnie na tym miejscu składam podziękowanie tym wszystkim, którzy przysłali mi życzenia.

Myślami serdecznymi obejmuję jednocześnie wielką półmilionową rzeszę młodzieży wszystkich typów szkół i kursów naszego Okręgu, życzę im wszystkim, zwłaszcza tej najmłodszej dzieciarni naszej, dobrej i wesołej „gwiazdki”. Życzę im wszystkim, życzę ich rodzicom, życzę nam pracownikom oświatowym i nauczycielom, abyśmy zdołali wychować ich na dzielnych, dobrze przygotowanych do pracy ludzi i dobrych obywateli kraju.

Nie mogę, odzywając się po raz pierwszy do ogółu nauczycielstwa na łamach naszego „Dziennika Urzędowego”, ograniczyć się tylko do życzeń osobistych.

Kilkumiesięczny pobyt na terenie naszego Okręgu przekonał mnie, że pracę szkolną i oświatową nauczyciel prowadzi w warunkach trudnych zarówno ze względu na zły stan gospodarczy i ubóstwo ludności naszych ziem oraz niewystarczającą sieć źle zaopatrzonych w pomoce, urządzenia i mieszkania nauczycielskie szkół, jak i ze względu na skomplikowane stosunki narodowościowe, socjalne i polityczne. Jednocześnie muszę stwierdzić, że właśnie w naszym Okręgu, na naszych kresowych ziemiach, które potrzebują tak wiele pracy i wysiłku, które są i muszą być rozwojowym Jutrem wielkiej Polski, gdzie wszędzie tak blisko granica, mamy naturalne dobre warunki wychowawcze dla młodzieży. Tu codzienna rzeczywistość narzuca obywatelowi czerstwą, żołnierską i rycerską postawę. Tu odczuwa się wyraźnie, że każdy czyn zły, o cechach warcholskich godzi w dobro i interes Państwa i przez jego wewnętrznych czy zewnętrznych wrogów skwapliwie jest wykorzystywany, a każda wartościowa praca społeczna moc i potęgę tego Państwa gruntuje. Tu u nas, na ukochanej ziemi Wielkiego Marszałka, mamy możliwość wszczęcia

w duszę młodzieży Jego wielkiego moralnego testamentu o ukochaniu i uszanowaniu duszy dziecięcej, o wielkim Matki posłannictwie i umiłowaniu, o honorze, godności, rycerskości, dumie narodowej, o rzetelności, uczciwości, o pracy wyścigu.

Niechże to będą nasze wzajemne, sobie składane życzenia, byśmy wspólnym wysiłkiem wedle najlepszej woli zadaniom tym owocnie służyli.

Niech mi wolno będzie do tych życzeń jeszcze jedno z chwilą bieżącą związane dołączyć — życzenie i oświadczenie.

Na tle zająć w szkołach akademickich i akcji antyżydowskiej i jednocześnie na tle ostrej polemiki, podejmowanej przez niektóre czasopisma codzienne, zawodowe i dla młodzieży w sprawach organizacji nauczycielskich, kleru i wychowania religijnego, czynione są próby wciągnięcia do rozgrywek młodzieży szkół średnich i nawet powszechnych, oraz rozbudzane są ostre antagonizmy wśród nauczycielstwa. W poczynaniach tych o charakterze politycznym, mających swe źródła nie na terenie naszego Okręgu, szeroko stosowane są zarówno demagogia jak i kłamstwo.

Budzenie antagonizmów, szczególnie na naszym kresowym terenie, należy uznać za szczególnie szkodliwe ze względów państwowych.

My nauczyciele wiemy, że nas niezachwianie obowiązują wytyczne ustroju naszego szkolnictwa, w myśl których mamy zapewnić przyszłym obywatelom jak najwyższe wyrobienie religijne, moralne, umysłowe i fizyczne, a w zakresie pracy szkolnej i społeczno-oświatowej zalecenia i wytyczne władz szkolnych.

Wszystkim gronom nauczycielskim i radom pedagogicznym życzę w tym okresie całkowitego przy współdziałaniu sfer rodzicielskich powodzenia w uchronieniu naszej młodzieży od wciągania jej do jakichkolwiek poczynań, nie liczących ze zdrową atmosferą wychowawczą i autorytetem szkoły.

Do spełnienia tego obowiązku wzywam wszystkich dyrektorów, kierowników i nauczycieli, zarówno świeckich jak i duchownych. Jednocześnie zapewniam, że w zakresie obrony powagi szkoły, godności nauczyciela i zdrowego wychowania młodzieży zawsze mogą liczyć na pomoc i obronę władz szkolnych.

Kurator Okręgu Szkolnego:

M. B. Godecki.

T R E Ś Ć

Pozycja:	str.	Pozycja:	str.
Do ogółu nauczycielstwa Okręgu Szkolnego Wi- leńskiego	1	7. Odznaczenia	6
1. Organizacja państwowych szkół przysposobienia rolniczego	3	8. Ruch służbowy	7
2. Zmiana programu nauki w gimnazjach państwo- wych z polskim językiem nauczania	5	9. Komunikaty	8
3. Stosowanie ust. 2 art. 52 ustawy o ustroju szkolnictwa w stosunku do absolwentów semi- nariów nauczycielskich	5	10. CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.	
4. Udział młodzieży szkolnej w uroczystościach i po- chodach ulicznych	5	Arkusze obserwacyjne	14
5. Wycieczki młodzieży szkolnej do zakładów prze- mysłowych	6	Konferencje rejonowe dyrektorów gimnazjów i seminariów nauczycielskich	20
6. Nabywanie aparatów kinematograficznych	6	Społeczne kursy samokształceniowe	26
		Kronika	29
		Spis książek nabytych przez C. B. P. przy Ku- ratorium O. S. Wil.	30

1

ROZPORZĄDZENIE**Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego**

z dnia 13 lipca 1936 r. (Nr III. U Pr. 3024/36)

o organizacji państwowych szkół przysposobienia rolniczego.

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z dnia 28 sierpnia 1936 Nr 8 z 1936 poz. 139).

Na podstawie art. 2 ust. 2, art. 59 i 60 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz 389) zarządzam co następuje:

§ 1. Zgodnie z zasadami, podanymi w § 194 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21 listopada 1933 r. (Nr I Pr. 4051/33) o organizacji szkolnictwa zawodowego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 15, poz. 202), ustala się organizację państwowych szkół przysposobienia rolniczego według załączonego statutu.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. W miarę wprowadzania nowej organizacji tracą moc przepisy, sprzeczne z załączonym statutem.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

(—) *W. Świątosławski.*

Załącznik do rozporządzenia Ministra
W. R. i O. P. z dnia 13 lipca 1936 r. (Nr
III. U Pr. 3024/36).

S T A T U T**Państwowej Szkoły Przysposobienia Rolniczego.****I. Zadania szkoły.**

§ 1. Zadaniem szkoły jest przygotowanie młodzieży wiejskiej do samodzielnej pracy w mniejszych gospodarstwach rolnych oraz wychowanie na zamiłowanych w swym zawodzie pracowników, a zarazem obywateli, świadomych swych obowiązków względem społeczeństwa i Państwa.

II. Ogólne zasady organizacji.

§ 2. Szkoła jest przeznaczona dla młodzieży męskiej, która ukończyła co najmniej szkołę powszechną I stopnia.

§ 3. Nauka w szkole trwa 1 rok.

§ 4. Dla celów praktycznego szkolenia przy szkole istnieje szkolne gospodarstwo rolne.

§ 5. Przy szkole istnieje internat dla uczniów.

§ 6. Personel szkoły składa się z kierownika, dwóch nauczycieli przedmiotów zawodowych oraz nauczyciela przedmiotów pomocniczych.

§ 7. Organizację roku szkolnego oraz liczbę uczniów w klasie ustala się osobnymi przepisami.

III. Kierownik, nauczyciele,
Rada Pedagogiczna.

§ 8. Na czele szkoły stoi kierownik.

Do obowiązków kierownika należy:

- a) reprezentowanie szkoły na zewnątrz,
- b) przewodniczenie Radzie Pedagogicznej,
- c) bezpośrednie zwierzchnictwo nad wszystkimi osobami, pracującymi w szkole,
- d) organizowanie pracy wychowawczej i dydaktycznej, kierowanie nią i czuwanie nad jej planowym wykonaniem,
- e) zarządzanie sprawami administracyjno-gospodarczymi szkoły,
- f) wykonywanie zleceń i przepisów władz szkolnych,
- g) branie czynnego udziału w pracach społecznych i gospodarczych środowiska, w którym znajduje się szkoła.

§ 9. Nauczyciele wychowują oraz uczą powierzoną ich opiece młodzież, uczestniczą w pracach Rady Pedagogicznej, pełnią funkcje administracyjno-gospodarcze w zakresie powierzonego im działu pracy, a ponad to biorą czynny udział w pracach społecznych i gospodarczych środowiska, w którym znajduje się szkoła.

§ 10. Kierownik i nauczyciele tworzą Radę Pedagogiczną, która jest stałym organem wewnętrznego życia szkoły.

§ 11. Rada Pedagogiczna współpracuje z kierownikiem nad podnoszeniem poziomu wychowawczego i naukowego szkoły, omawia i opracowuje ważniejsze sprawy, związane z życiem szkolnym. W szczególności do obowiązków Rady Pedagogicznej należy:

- a) opracowywanie planów pracy wychowawczej, dydaktycznej i gospodarczej,
- b) ustalanie opinii o uczniach i oceny ich zachowania się,
- c) ustalanie ogólnej oceny rocznej uczniów,
- d) przyjmowanie i usuwanie uczniów,
- e) ustalanie regulaminu uczniowskiego,
- f) załatwianie spraw, przekazanych jej przez osobne przepisy.

§ 12. Kierownikowi przysługuje prawo zawieszania uchwał Rady Pedagogicznej, które uzna za niezgodne z przepisami lub przeciwne dobru szkoły.

O decyzji zawieszania uchwały Rady Pedagogicznej kierownik niezwłocznie zawiadamia władze szkolne.

IV. Organizacja nauczania i wychowania.

§ 13. Program nauczania szkoły opiera się na I szczeblu programowym szkoły powszechnej.

§ 14. Nauczanie odbywa się według obowiązującego programu nauki.

§ 15. Plan pracy wychowawczej, dostosowany do wieku i rozwoju młodzieży, powinien uwzględniać w pełni zadania wychowawcze, określone w § 1 niniejszego statutu.

§ 16. Kierownik łącznie z gronem nauczycielskim osiąga cele wychowawcze szkoły przez:

- a) bezpośredni swój wpływ na uczniów w szkole i poza szkołą,
- b) nauczanie i umiejętnie zorganizowaną pracę w gospodarstwie szkolnym,
- c) właściwie zorganizowane życie w szkole i internacie,
- d) organizowanie współpracy domu i szkoły w akcji wychowawczej.

V. Uczniowie.

§ 17. Uczeń sposobi się przez wychowywanie i kształcenie na świadomego swych obowiązków i twórczego obywatela Państwa Polskiego. W tym celu uczeń winien dążyć do pogłębienia życia religijnego, urabiać swój charakter, zdobywać wiedzę i umiejętności, potrzebne do pracy w rolnictwie, oraz przygotowywać się do życia społecznego w związku

ze swoim zawodem. Do osiągnięcia tego uczeń zmierza przede wszystkim przez pracę nad sobą i przez sumienne spełnianie obowiązków.

§ 18. Uczeń obowiązany jest stosować się do regulaminu, który określa szczegółowo zadania i obowiązki uczniów.

§ 19. Do szkoły przyjmuje się kandydatów, którzy:

- a) przedstawia świadectwo ukończenia szkoły powszechnej co najmniej I-go stopnia lub inne świadectwo, uznane przez władze szkolne za równoważne,
- b) odbyli co najmniej dwuletnią praktykę w gospodarstwie wiejskim,
- c) kończą w danym roku kalendarzowym 17 albo nie przekraczają 24 lat życia,
- d) posiadają odpowiedni rozwój fizyczny.

§ 20. Kandydaci mogą być przyjmowani do szkoły najpóźniej w ciągu pierwszego miesiąca nauki.

§ 21. Przy końcu każdego okresu szkolnego nauczyciel ustala oceny wyników, osiągniętych przez uczniów, biorąc za podstawę wymagania obowiązującego programu.

Ocena winna być oparta na systematycznym badaniu postępów i wyników pracy ucznia.

§ 22. Przy końcu pierwszego półrocza oraz z końcem roku szkolnego uczeń otrzymuje świadectwo, które zawiera wyrażoną w stopniach ocenę wyników nauki ze wszystkich przedmiotów oraz z zachowania się.

Oceny, ustalone z końcem ostatniego okresu, są zarazem ocenami rocznymi.

§ 23. Uczeń, który otrzymał oceny roczne co najmniej dostateczne ze wszystkich przedmiotów oraz z zachowania się otrzymuje świadectwo ukończenia szkoły, zawierające oprócz stopni rocznych z poszczególnych przedmiotów ogólną ocenę roczną wyników pracy ucznia.

W wyjątkowych wypadkach Rada Pedagogiczna może wydać uczniowi świadectwo ukończenia szkoły mimo stopnia niedostatecznego z jednego przedmiotu, ustalając wtenczas ogólną ocenę roczną dostateczną.

Jakiegokolwiek egzaminy uzupełniające nie mogą być stosowane.

2

ZARZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 26 listopada 1936 r. Nr II Pr—8838/36.

w sprawie zmiany programu nauki w gimnazjach państwowych z polskim językiem nauczania.

W Tymczasowym Programie nauki w gimnazjach państwowych z polskim językiem nauczania, ogłoszonym rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 12 lipca 1934 r. Nr I Pr—2858/34 jako oddzielne wydawnictwo Ministerstwa W. R. i O. P., wprowadzam zmianę następującą:

Należy skreślić w spisie lektury obowiązującej w klasie czwartej w zakresie języka polskiego (str. 134) wyrazy „Sienkiewicza Janko muzykant, Bartek zwycięzca“, wstawić natomiast „Sienkiewicza Potop”.

Zarządzenie powyższe wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister:

(—) *W. Świątosławski.*

3

MINISTER
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Warszawa.

OKÓLNİK

z dnia 23 listopada 1936 r. (IV UP—12658/36).

w sprawie stosowania ust. 2 art. 52 ustawy o ustroju szkolnictwa w stosunku do absolwentów seminariów nauczycielskich.

Okoliczność, że licea pedagogiczne nie zostały jeszcze zorganizowane, uniemożliwia absolwentom dotychczasowych seminariów nauczycielskich uzyskanie cenzusu formalnego, koniecznego do kontynuowania studiów na szczeblu akademickim.

Chcąc w obecnym okresie przejściowym umożliwić absolwentom seminariów nauczycielskich dalsze kształcenie się, zawiadamiam, że Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświe-

cenia Publicznego załatwiać będzie zasadniczo przychylnie wszystkie wnioski Rad Wydziałowych, przedstawione w myśl ust. 2 art. 52 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389), a dotyczące zezwolenia absolwentom seminariów nauczycielskich na studiowanie w szkołach akademickich w charakterze studentów na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego (kierunek humanistyczny) i Wydziałach Humanistycznych i Studiach Pedagogicznych Uniwersytetów.

Minister:

(—) *W. Świątosławski.*

4

MINISTER
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

Warszawa.

OKÓLNİK

z dnia 30 listopada 1936 r. (II W-7975/36)

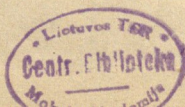
w sprawie udziału młodzieży szkolnej w uroczystościach i pochodach ulicznych.

Zdarza się znowu niejednokrotnie, że młodzież szkolna bierze udział w publicznych uroczystościach, ulicznych pochodach, urządzanych przez czynniki pozaszkolne, jest zajęta przy tworzeniu szpalerów na ulicach ze szkodą dla zdrowia i obowiązkowej nauki szkolnej.

Przypominając wydany w tej sprawie okólnik Nr 72 z dnia 29 maja 1934 r. (I W. F.-2042/34), żądam kategorycznie jego przestrzegania.

Zaznaczam z całym naciskiem, że ilość publicznych uroczystości, a tym więcej ulicznych pochodów z udziałem młodzieży szkolnej należy ograniczyć ściśle do tych tylko, których wymagają istotne potrzeby wychowawcze szkoły. Mogą się one zasadniczo odbywać poza zajęciami szkolnymi. Nie wolno bowiem ustawicznie burzyć porządku szkolnego, niepokoić młodzieży i nauczycielstwa, a w ten sposób rozrywać ciągłość nauki i powodować stratę w nauce i obniżenie poziomu naukowego szkół.

33360

O udziale młodzieży szkolnej w publicznych wystąpieniach poza zarządzonymi przez władze szkolne, decydować winny w poszczególnych przypadkach po gruntownym rozważeniu sprawy Dyrekcje względnie Kierownictwa szkół, ewentualnie po porozumieniu się z odpowiednimi władzami szkolnymi. Dla zachowania jednolitości postępowania w miejscowościach, mających więcej szkół, winny ich Dyrekcje względnie Kierownictwa powziąć wspólnie uzgodnioną decyzję. W wypadkach wątpliwych należy się odnieść do Kuratorium Okręgu Szkolnego.

O ile by udział młodzieży w publicznych uroczystościach względnie pochodach miał być związany ze zwolnieniem młodzieży od normalnych zajęć szkolnych, co jest w zasadzie niedopuszczalne, należy każdorazowo uzyskać zgodę Kuratorium Okręgu Szkolnego.

Minister:

(—) *W. Świętosławski.*

5

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 18 grudnia 1936 r. Nr O40802/36

do P. P. Inspektorów Szkolnych, Dyrektorów i Kierowników wszystkich szkół w Okręgu

w sprawie wycieczek młodzieży szkolnej do zakładów przemysłowych.

Na podstawie pisma Min. W. R. i O. P. z dn. 28.XI.36. Nr II. W. 7733/36 zawiadamiam, że dyrekcje cukrowni zwróciły uwagę na fakt, że w wycieczkach szkolnych, organizowanych celem zwiedzania cukrowni, bierze niejednokrotnie udział młodzież ze szkół powszechnych i niższych klas szkół średnich, która nie może jeszcze należycie korzystać z wyjaśnień, dotyczących procesów fabrykacyjnych. Młodzież ta absorbuje czas technicznych kierowników ruchu, uwagę robotników i wytwarza niepożądane zamieszanie na terenie fabryk.

Ponieważ jest to niedopuszczalne i dyrekcje cukrowni zastrzegają się przeciwko temu, należy zatem do zakładów przemysłowych wyłącznie kierować młodzież starszą,

która ze zwiedzenia ich odniesie istotne korzyści z wykluczeniem w ogóle dzieci ze szkół powszechnych.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) *M. B. Godecki.*

6

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 18 grudnia 1936 r. Nr II 37496/36

do P. P. Dyrektorów i Kierowników państwowych i prywatnych szkół średnich ogólnokształcących w Okręgu

w sprawie nabywania aparatów kinematograficznych.

W związku z zarządzeniem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 7.XII.36 r. Nr II. S.-4130/36 w sprawie uruchomienia aparatów kinematograficznych w szkołach średnich ogólnokształcących polecam Dyrekcjom gimnazjów mających zamiar nabycia aparatów kinematograficznych, ażeby o powyższym zawiadomiały Ministerstwo W. R. i O. P. za pośrednictwem Kuratorium.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) *M. B. Godecki.*

7

ODZNACZENIA.

Otrzymał:

a) **Złoty Krzyż Zasługi.**

1. *Kuza Józef*, naucz. państw. gimn. w Grodnie.

2. *Inż. Borowski Jan*, naucz. państw. szkoły techn. w Wilnie.

b) **Srebrny Krzyż Zasługi.**

1. *Dmowski Józef*, kier. publ. szk. powsz. w Hnieźnie, pow. wołkowyskiego.

2. *Hordyński Kazimierz*, obw. instr. O. P. w Grodnie.

3. *Brodziński Franciszek*, kier. publ. szk. powsz. w Klecku, pow. nieświeskiego.

4. *Jeziorek Jan*, kier. publ. szk. powsz. w Kniahininie, pow. wilejskiego.

5. *Smoterowa Stanisława*, naucz. państw. semin. naucz. żeńsk. w Wilnie.

6. *Tatomir Julia*, naucz. publ. szk. powsz. w Wilnie.

7. *Rakowski Eugeniusz*, naucz. państw. szkoły techn. w Wilnie.

Przanowski Stanisław, naucz. publ. szk. powsz. w Kopcówce pow. grodzieńskiego z dn. 31.VIII.36.

Grzejda Józef, naucz. publ. szk. powsz. w Zarzeczcu pow. suwalskiego z dn. 31.VIII.36.

Żukowska Wiktoria, naucz. publ. szkoły powsz. w Duniłowiczach pow. postawskiego z dn. 30.IX.36.

Siewaszewiczówna Helena, naucz. publ. szk. pow. w Kwaterach pow. wołkowyskiego z dn. 31.X.36.

Markiewicz Romuald, naucz. publ. szkół pow. w Grucie pow. grodzieńskiego z dn. 31.X.36.

Janowski Witold, nacz. publ. szk. powsz. w Leźniewiczach pow. nowogródzkiego z dn. 30.IX.36.

Chyliński Włodzimierz, naucz. publ. szk. powsz. w Kuryłowiczach pow. słonimskiego z dn. 28.X.36.

8

RUCH SŁUŻBOWY.

Umarli.

Sobolewska Ludwika naucz. publ. szk. powsz. w Gielunach pow. wileńskiego dn. 14-IV-36.

Korzcycowa Rozalia, naucz. publ. szk. powsz. w Lachowicach pow. baranowickiego dn. 22-V-36.

Okuniewska Jadwiga, naucz. publ. szk. powsz. w Rodkiewiczach pow. baranowickiego dn. 8-V-36.

Bartoszewiczowa Helena, naucz. publ. szk. powsz. w Cieszewlach pow. baranowickiego dn. 22-VII-36.

Nowaczek Stanisław, naucz. publ. szk. powsz. w Mejszagole pow. wileńskiego dnia 18-VI-36.

Bonowiczowa Janina, naucz. publ. szk. powsz. w Milkanowiczach pow. słonimskiego dn. 9-VI-36.

Kaczyńska Halina, kier. publ. szk. powsz. specjalnej Nr 2 w Wilnie dn. 25-VI-36.

Wydaleni ze służby.

Płażalski Marian, naucz. publ. szk. powsz. w Słobódce pow. nieświeskiego z dn. 30.IV.36.

Dobrowolnie wystąpili ze służby.

Pakulniewicz Stanisław, naucz. publ. szk. powsz. w Krzywsku pow. oszmiańskiego z dn. 30.VI.36.

Kuroczycka Władysława, naucz. publ. szk. powsz. w Chodziewiczach pow. słonimskiego z dn. 31.VII.36.

Przenieśli się do innych resortów służby państwowej.

Wesołowski Kazimierz, naucz. publ. szk. powsz. w Dzitrykach pow. lidzkiego z dn. 31.X.36. do Ministerstwa Poczty i Telegrafów.

Jaworska Kazimiera, naucz. publ. szkół powsz. Nr 5 w Grodnie z dn. 31.VIII.36. do Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Zostali zwolnieni ze służby.

Kuncewiczowa Stanisława, naucz. publ. szk. pow. w Bojarach pow. szczuczyńskiego z dn. 30.VI.36.

Michniewicz Julian, naucz. publ. szkół powsz. w Koniawie pow. wileńskiego z dn. 30.VI.36.

Balulewiczówna Zofia, naucz. publ. szk. powsz. w Nowosiótkach pow. nieświeskiego z dn. 30.VI.36.

Poprawianka Zofja, naucz. publ. szk. powsz. w Opieczkach pow. stołpeckiego z dn. 30.VI.36.

Sobolewska Maria, naucz. publ. szk. powsz. w Woroniczach pow. słonimskiego z dn. 31.VI.36.

Domysławska Stanisława, naucz. publ. szk. powsz. w Frańkach pow. suwalskiego z dn. 31-VIII-36.

Bałachowicz Antoni, naucz. publ. szk. powsz. w Żyźmie pow. oszmiańskiego z dn. 30.IX.36.

Ks. Eliasz Stanisław, naucz. publ. szk. powsz. w Druń pow. brasławskiego z dnia 31.VIII.36.

Ks. Opiatowski Henryk, naucz. publ. szk. powsz. w Miorach pow. brasławskiego z dnia 31.VIII.36.

Ks. Świętek Cyprian, naucz. publ. szk. powsz. Nr 26 w Wilnie z dn. 31.VIII.36.

Zuberowa Wanda, naucz. publ. szk. powsz. w Dubatówce pow. wilejskiego z dn. 31.VIII.36.

Mich Michał, naucz. publ. szk. powsz. w Bernatach pow. święciańskiego z dnia 31.VII.36.

Rakiewicz Mikołaj, naucz. publ. szk. pow. w Połonnio pow. nowogródzkiego z dn. 30.XI.36.

9

K O M U N I K A T Y.

Zarząd Wileńskiego Komitetu Okręgowego T-wa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych w Wilnie zwraca się do wszystkich Kół T-wa, delegatur i szkół powszechnych, średnich ogólnokształcących i zawodowych z usilną prośbą o wzięcie pod uwagę następujących wskazań przy przekazywaniu zebranej na cele T-wa gotówki:

Pieniądze przekazywać należy na konto czekowe w P. K. O. Nr 144.200 (a nie zwykłym przekazem pocztowym), podając wyraźnie nazwę i numer Koła, dokonującego wpłaty, miejscowość, pocztę i powiat. O ile wpłaca nie Koło, lecz delegatura, lub Kierownictwo, względnie Dyrekcja szkoły, należy również wyraźnie to wymienić.

Na odwrocie środkowej części blankietu P. K. O. wymienić należy pochodzenie przekazywanej sumy, wyszczególniając każdą pozycję, n. p.: ze sprzedaży cegiełek — zł... gr..., ze sprzedaży znaczków składkowych — zł... gr..., z imprez dochodowych — zł... gr... i t. p. Wpływy z Tygodnia Szkoły Powszechnej winny być przekazywane oddzielnie, wymieniając również na odwrocie blankietu, z czego skła-

da się wpłacana kwota, n. p.: ze sprzedaży nalepek na okna — zł... gr..., ze sprzedaży żetonów — zł... gr..., z list ofiar — zł... gr..., z imprez dochodowych — zł... gr..., ze zbiórek ulicznych — zł... gr... i t. p.

Wpływów, pochodzących ze sprzedaży cegiełek, znaczków składkowych, legitymacji i t. p. nie należy włączać do wpływów z Tygodnia Szkoły Powszechnej.

W księgach Koła winna być odnotowana każdorazowa wpłata, a na dowodzie wpłaty, pozostającym w Kole, winien być wymieniony tytuł wpłaty, tak jak na środkowym odcinku blankietu.

Zarząd Komitetu Okręgowego wyjaśnia, że wpłaty, przy których nie jest wymienione pochodzenie, nie mogą być zaksięgowane na właściwy rachunek i pozostają w zawieszeniu do czasu wyjaśnienia, wprowadza to nieporządek i utrudnia prawidłowe prowadzenie księgowości Komitetu Okręgowego.

*Zarząd Komitetu Okręgowego
T-wa Popierania Budowy Publ.
Szkół Powsz. w Wilnie.*

Nabywanie map Wojskowego Instytutu Geograficznego po cenach ulgowych.

Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego na podstawie pisma Min. W. R. i O. P. z dnia 26.V.36 r. Nr I W. F. 1558/36 podaje do wiadomości, że na podstawie rozkazu Ministra Spraw Wojskowych Nr B. Og. Adm. 0790—122 (Dziennik Rozkazów M. S. Wojsk. Nr 5 z dnia 30 marca 1936 r. poz. 60) z dniem 1 kwietnia 1936 r. sprzedaż map Wojskowego Instytutu Geograficznego po cenach ulgowych t. j. z 50% zniżką od cen podanych w cenniku map W. I. G. odbywać się będzie według następujących zasad:

W przedstawicielstwach sprzedaży map i wydawnictw W. I. G.—Główniej Księgarni Wojskowej—Warszawa, Krakowskie Przedmieście 11 i „Samopomocy Inwalidzkiej” Sp. z o. o. Warszawa, ul. Sienkiewicza 2—nabywać mogą mapy po cenach ulgowych za gotówkę lub za zaliczeniem pocztowym instytucji i osoby wymienione poniżej:

a) państwowe instytucje centralne i wszystkie urzędy wojewódzkie, okręgowe,

powiatowe, oraz sądy, instytuty, kuratoria, inspektoraty, dyrekcje, izby, urzędy i t. p. instytucje i zakłady podlegające poszczególnym ministerstwom oprócz formacji i instytucji podległych M. S. Wojsk.

- b) szkoły wyższe na zapotrzebowania rektorów, państwowe szkoły średnie ogólnokształcące i zawodowe na zapotrzebowania dyrekcji. Prywatne szkoły średnie ogólnokształcące i zawodowe na zapotrzebowania dyrekcji, zatwierdzone przez kuratoria odpowiednich okręgów szkolnych. Publiczne szkoły powszechne na zapotrzebowania kierowników, zatwierdzone przez inspektorów szkolnych.
- c) oddziały przysposobienia wojskowego, drużyny harcerskie, kluby i związki turystyczne, związki sportowe zakwalifikowane przez Państwowy Urząd W. F. i P. W. — na zapotrzebowania, zatwierdzone przez okręgowe urzędy W. F. i P. W. Zapotrzebowania (do pkt. a, b, c) na mapy po cenach ulgowych powinny być zgłaszane w przedstawicielstwach sprzedaży map i wydawnictw W. I. G. przez uprawnione instytucje ściśle według przepisanego wzoru, zaopatrzone w okrągłą pieczęć i podpisane przez odpowiedzialnego szefa, dyrektora, kierownika instytucji.

Skorowidze map, cenniki i formularze zapotrzebowania wydają przedstawicielstwa sprzedaży map i wydawnictw Wojskowego Instytutu Geograficznego na żądanie szkół bezpłatnie.

W związku z ustaleniem nowych zasad nabywania map Wojskowego Instytutu Geograficznego Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego unieważnia komunikat Nr I WF—683/33 w Dzienniku Urzędowym Min. W. R. i O. P. Nr 1 z roku 1933 poz. 24.

Złóż ofiarę na pomoc zimową dla bezrobotnych.

(Instytucja)

Wzór Nr 2.

Miejscowość i data)

Do
Przedstawicielstwa Sprzedaży
Map W. I. G.

(nazwa przedstawicielstwa)

w Warszawie.

ZAPOTRZEBOWANIE NA MAPY

po cenie ulgowej (ze zniżką 50% od cen katalogowych) do celów naukowych, technicznych, administracji państwowej, turystyki, krajoznawstwa¹⁾.

Podziałka	Arkusz (godło, pas, słup, litera) ²⁾ .	Nazwa	Ilość ark.

Należność wpłaci odbiorca, proszę pobrać za zaliczeniem pocztowym. Ogółem egzemplarzy .....

Mapy proszę wysłać pod adresem:

(podpis zamawiającego)

(pieczęć okrągła)

Zatwierdzam. Zezwalam¹⁾.

(podpis)

¹⁾ Zbędne skreślić.

²⁾ Wymienić pas i słup względnie literę ze skorowidzem W. I. G.

Nie pisać poza liniami.
W braku miejsca wypełnić drugie zapotrzebowanie.

Polskie aparaty tlenowe.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych komunikuje, że firma „Alfons Mann, Sp. Akc.” w Warszawie ul. Białostocka zakupiła licencję na produkcję w Polsce opatentowanych aparatów tlenowych pomysłu inż. Stanisława Hermana, dyrektora kopalni doświadczalnej „Barbara” w Mikołowie na Śląsku.

Badania tych aparatów, przeprowadzone w ciągu dłuższego czasu, wykazały, że odpowiadają one w zupełności wymaganiom stawianym tego rodzaju sprzętu oraz, że są nawet lepsze od zagranicznych.

Dane orientacyjne polskiego aparatu tlenowego są następujące: ciężar około 11 klg., czas oddychania bez zmiany butli i pochłaniacza około 1—2 godz.; przy użyciu aparat jest umieszczony na plecach, manometr z przodu, cały aparat zamknięty w kościecu metalowym; aparat jest automatyczno-płucny o stałej wydajności tlenu, przy czym obieg tlenu jest całkowicie dostosowany do oddychania człowieka przy każdej pracy.

Pierwsza partia tych aparatów ukaże się pod koniec b. r.

Podając powyższe do wiadomości, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych prosi o wzięcie tego pod uwagę, przy czym ze swej strony uważa za konieczne wstrzymanie się od zakupu aparatów tlenowych pochodzenia zagranicznego, celem postawienia rodzimej produkcji na należytych poziomach, co pozwoli na wydatne obniżenie ich pierwotnej ceny i całkowite uniezależnienie się od produkcji zagranicznej.

Jednocześnie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zwraca się do Ministerstwa Przemysłu i Handlu oraz Ministerstwa Skarbu o nieudzielanie zezwoleń i niezwalnianie od opłat celnych aparatów tlenowych.

Falszyfikat banknotu 50 złotowego z datą 1 września 1929 r. Typ III odmiana I.

Falszyfikat wykonany jest na papierze zwyczajnym, miękkim, z siatką imitującą ryps, wytłoczono mechanicznie na odwrotnej stronie banknotu, podczas gdy papier użyty do banknotów autentycznych jest dość sztywny, rypowany.

Znak wodny z podobizną króla Batorego, liczbą „50” i skrótem „zł” mechanicznie wytłoczony na stronie przedniej; znak ten, aczkolwiek w przeźroczu słabszy niż na oryginale, podrobiony jest bardzo udanie.

Wszystkie rysunki, tak przedniej jak i odwrotnej strony, są mniej wyraziste niż na oryginale. Zwłaszcza mniej ostro, z zanikającymi konturami, zostały odbite ornamenty na seledynowych ramkach obu stron.

Wszystkie napisy wykonane są dość blade i odcinają się od tła mniej intensywnie, zwłaszcza na odwrotnej stronie falszyfikatu.

Podpisy na przedniej stronie falszyfikatu wykonane są w kolorze jaśniejszym niż na oryginale.

Numeracja falszyfikatów jest wykonana farbą jaśniejszą, przy czym rozstawienie cyfr nie jest równomierne.

Charakterystyczną cechą omawianego falszyfikatu jest długość rysunku strony przedniej i odwrotnej, wynosząca 131 mm, podczas gdy na oryginale długość ta wynosi tylko 127 mm. Różnica ta zostaje na falsyfikacie wyrównana odpowiednim zwięzieniem białego paska ze znakiem wodnym wskutek czego ogólna długość falszyfikatu i oryginału jest jednako-
wa.

Falszyfikat wykonany jest udanie przy pomocy środków dających możliwość reprodukcji go w bardzo dużych ilościach i jest dosyć trudny do rozpoznania na pierwszy rzut oka.

Kursy Harcerskie.

Kuratorium podaje do wiadomości zestawienie kursów, organizowanych przez Związek Harcerstwa Polskiego w harcerskich szkołach instruktorskich w r. szk. 1936/37.

I. W szkole instruktorów zuchowych Organizacji Harcerzy w Nierodzimiu (poczta i stacja kolejowa Skoczów w powiecie cieszyńskim) odbędą się w b. r. szk.:

A. Następujące kursy, mające na celu podstawowe poznanie metod prowadzenia gromad zuchowych:

1) od 10 do 20 stycznia dla chorągwi Poznańskiej (O. S. Poznański),

2) od 21 do 31 stycznia dla chorągwi Krakowskiej, Radomskiej, Kieleckiej (O. S. Krakowski),

3) od 17 do 27 lutego dla chorągwi Warszawskiej, Łódzkiej, Białostockiej, Wileńskiej, Gdańskiej (O. S. Warszawski, Wileński, Brzeski),

4) od 3 do 13 marca dla chorągwi Poleskiej, Lubelskiej (O. S. Brzeski i Lubelski),

5) od 15 do 25 marca dla chorągwi Wołyńskiej (O. S. Łucki),

6) od 1 do 11 kwietnia dla chorągwi Lwowskiej (O. S. Lwowski).

Kursy powyższe przeznaczone są wyłącznie dla mężczyzn. Celem osiągnięcia przez uczestników jak największych korzyści kursy będą dzielone na grupy (zastępy), obejmujące:

a) kandydatów zaawansowanych w pracy zuchowej (pragnących uzyskać stopień podharcemistrza, względnie działacza harcerskiego),

b) kandydatów na opiekunów wzgl. kierowników gromad zuchowych, pragnących dopiero zapoznać się z ruchem zuchowym,

c) kandydatów na wodzów gromad zuchowych—harcerzy, posiadających co najmniej stopień wywiadowcy i pragnących przejść przeszkolenie w zakresie próby na wodza zuchów.

Kursy oparte będą o kolonie działwy z III klasy szkoły powszechnej. Program kursu przewiduje następujące zajęcia w ramach codziennego rozkładu dnia:

1) prace, prowadzone w ramach całego kursu:

1 godz. 30 min. — referat instruktora z dyskusją,

1 godz. — ćwiczenia zuchowe,

1 „ — kominek zuchowy,

1 „ — kominek lub ognisko kursu,

2) prace, prowadzone w ramach danej grupy:

1 godz.—referat uczestnika kursu z dyskusją,

1 godz. — zbiórka zuchowa, prowadzona przez jednego z uczestników, z dyskusją,

1 godz. 30 min. — zajęcia indywidualne.

Grupa instruktorska dodatkowo:

1 godz. zajęć kolonijnych z zuchami.

Program przewiduje ponad to półtora dnia wycieczek każdego kursu dla zapoznania się z okolicą, w której kurs się odbywa.

W zasadzie kandydaci powinni zgłaszać się na kursy, przewidziane dla danej Chorągwi Harcerzy. W wyjątkowych wypadkach będą przyjmowane zgłoszenia na kursy innych Chorągwi.

B. Kurs dla kierowników (czek) zuchowych gromad koedukacyjnych odbędzie się w czasie od 1 do 11 grudnia. Zadaniem kursu, opartego o kolonię koedukacyjną, będzie podanie uczestnikom zarówno materiału do zajęć w gromadzie koedukacyjnej, jak i sposobu postępowania z taką gromadą. Pod koniec kursu uczestnicy wezmą udział w pracach badawczych, rejestrujących reagowanie dziewcząt i chłopców na pewne typy zabaw i ćwiczeń zuchowych.

C. Kurs dla kierowników wydziałów zuchowych w komendach hufców (namiestników zuchowych) odbędzie się w czasie od 2 do 9 stycznia. Na ten kurs mogą być przyjęci tylko absolwenci instruktorskich kursów zuchowych.

D) Kurs gier i ćwiczeń zuchowych zimowych w czasie od 2 do 9 stycznia odbędzie się w szkole powszechnej w Brennej (stacja kolejowa Skoczów). Kurs jest przeznaczony dla absolwentów podstawowych kursów zuchowych.

E) Kurs dla kierowniczek i opiekunek gromad zuchowych, złożonych z chłopców, odbędzie się w czasie od 2 do 12 lutego. Kurs jest przeznaczony dla nauczycielek, pragnących dopiero zaznajomić się z zuchowymi gromadami chłopięcymi, jak i dla zaawansowanych w pracach zuchowych (pragnących zdobyć stopień instruktorski).

F) Kurs dla kierowników (czek) gromad zuchowych specjalnych odbędzie się w czasie od 14 do 24 kwietnia. Na kurs zgłaszać się winni kandydaci, pragnący zapoznać się z pracą gromad zuchowych

specjalnych (dzieci głuchoniemych, niewidomych, upośledzonych, przebywających w szpitalach, sanatoriach i t. p.). W b. r. szk. kurs będzie oparty o kolonię dzieci, przebywających w szpitalach i sanatoriach, dlatego też jest pożądana obecność kandydatów, pragnących zorganizować gromady zuchowe w tego rodzaju instytucjach.

G) Kurs dla kierownikó w (czek kolonii zuchowych letnich odbędzie się w czasie od 4 do 14 maja.

H) Ogólnopolska konferencja zuchowa odbędzie się w czasie od 27 do 30 grudnia i będzie połączona z pierwszą konferencją kobiet, pracujących nad gromadami zuchów-chłopców. Program konferencji przewiduje:

- a) sprawozdania wraz z dyskusją,
- b) omówienie dotychczasowej akcji szkolenia kierowników pracy zuchowej,
- c) zagadnienie kobiet, prowadzących gromady zuchowe, złożone z chłopców,
- d) rozpatrzenie projektów nowych sprawności zuchowych i zgłoszonych wniosków.

Ponad to uczestnicy wezmą udział w wspólnym posiedzeniu z konferencją kierowniczek pracy zuchowej dziewczęcej, na którym zostanie przedyskutowane zagadnienie: „jak wzmocnić trwałość i ciągłość prac gromady zuchowej”.

Wskazówki ogólne:

Opłata za kurs dziesięciodniowy wynosi 20 zł, kurs siedmiodniowy 15 zł. Nie pracujący zarobkowo otrzymują zniżkę w wysokości ok. 25%.

W karcie przyjęcia kandydaci znajdują wskazówki w sprawie wyekwipowania oraz uzyskania zniżki na przejazd koleją za taryfą specjalną (ok. 20% taryfy normalnej).

Nauczyciel, pragnący wziąć udział w którymkolwiek z kursów, równocześnie ze zgłoszeniem do danej Komendy Chorągwi Harcerzy, względnie do Komendanta Szkoły Instruktorskiej w Nierodzimiu, p. Skoczów, winien wnieść podanie o udzielenie urlopu do przełożonej władzy szkolnej.

II. W pierwszym półroczu b. r. szkolnego będą zorganizowane w Szkole Instruktorskiej Organizacji

Harcerek w Buczu (poczta i stacja kolejowa Skoczów, w powiecie cieszyńskim) następujące kursy:

- 1) kurs metodyczny drużynowych zuchów od 18 listopada do 12 grudnia,
- 2) kurs podharcemistrzowski od 13 do 21 grudnia.

Zgłoszenia należy kierować do właściwej Komendy Chorągwi Harcerek. Równocześnie ze zgłoszeniem należy wnieść podanie o udzielenie urlopu do przełożonej władzy szkolnej.

Szczegółowe wskazówki co do wyekwipowania, oraz sposobu uzyskania zniżki kolejowej na przejazd wg. taryfy specjalnej (ok. 80 % ceny biletu normalnego) otrzymają kandydatki w karcie przyjęcia.

Nr 0-40801/36.

Wykaz obowiązujących świąt muzułmańskich na rok 1937.

1. Kurban-Bajram, niedziela, poniedziałek, wtorek i środa—21, 22, 23 i 24 lutego.
2. Nowy Rok 1356 ery muzułmańskiej, niedziela 14 marca.
3. Dzień Aszura, wtorek 23 marca.
4. Mewlud—Narodzenie Proroka Muhammeda, niedziela 23 maja.
5. Pierwszy dzień Ramazanu postu, piątek 5 listopada.
6. Ramazan-Bajram, niedziela, poniedziałek i wtorek 5, 6, i 7 grudnia.

Stypendium.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego ogłasza konkurs na wakuujące w 1936/37 r. stypendia im. Ignacego Krzyckowskiego, byłego właściciela dóbr Sarny, w pow. Garwolińskim.

Do ubiegania się o te stypendia są uprawnieni uczniowie szkół ogólnokształcących, lub zawodowych, wszelkich stopni i typów, potomkowie braci fundatora, a gdyby tych nie było — potomkowie sióstr fundatora, Karoliny z Krzyckowskich Łękawskiej i Ludwiki

z Krzyczkowskich Chodkowskiej. W razie gdyby i tych kandydatów nie było—ubiegać się o stypendia może młodzież nazwiska Krzyczkowskich, wreszcie młodzież pochodząca z powiatów Ciechanowskiego, Lipnowskiego, Mławskiego, Płockiego, Płońskiego, Przasnyskiego, Rybińskiego i Sierpeckiego, województwa warszawskiego, odznaczająca się zdolnością do nauk i moralnym prowadzeniem się.

Podania kandydatów z załączeniem zaświadczeń o niezamężności i metryk urodzenia, stwierdzających—o ile chodzi o krewnych fundatora—ich stopień pokrewieństwa z nim, a o ile chodzi o obcych—ich urodzenie na obszarze wyżej wymienionych powiatów, oraz świadectw szkolnych z wykazem ocen z poszczególnych przedmiotów za 1-e półrocze 1936/37 szkół, do których uczęszczają, winny być nadesłane do Ministerstwa W. R. i O. P. (Aleja Szucha 25) w terminie do dnia 15.II. 1937 r.

Konkurs na 2 stypendia im. Hortensji Staniszewskiej po 195 zł każde dla ucznia gimnazjum, położonego na terenie b. Królestwa Kongresowego, oraz dla uczenicy średniego lub wyższego zakładu naukowego, położonego na terenie b. Król. Kongresowego.

Ubiegać się o to stypendium mogą niezamężni kandydaci wyzn. rz.-kat., odznaczający się pilnością w naukach i wzorowym sprawowaniem się. Pierwszeństwo przysługuje krewnym fundatorki. Podania kandydatów należy wносить w terminie do dnia 15 lutego 1937 r. do Min. Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. Do podań należy dołączyć świadectwa szkół z wykazem ocen z poszczególnych przedmiotów i sprawowania się oraz świadectwo niezamężności rodziców kandydatów. Krewni fundatorki winni nad to złożyć dowody stwierdzające ich pokrewieństwo.

**Ośrodek Propagandy L. O. P. P.
w Wilnie.**

Przy Okręgu Wileńskim L. O. P. P. — Wilno, ul. Wielka 51, został otwarty Ośrodek Propagandy L. O. P. P.

Ośrodek ma na celu propagowanie idei Ligi Obrony Powietrznej Państwa, zaznajamiając ogół ludności z obroną przeciwołotniczą i udziela bezpłatnie wszelkich fachowych informacji z dziedziny O. P. L. G.

Przy ośrodku mieści się schron przeciwgazowy, który można oglądać codziennie oprócz niedziel i świąt.

Poza tym Ośrodek skutecznie sprzedaje masek przeciwgazowych, sprzętu przeciwgazowego, wydawnictw O. P. G. i materiału modelarskiego, jak również przyjmuje zamówienia na dostarczenie wymienionych materiałów.

Cenniki sprzętu O. P. L. G., wydawnictw i materiału modelarskiego znajdują się we wszystkich Obwodach Powiatowych L. O. P. P. Nr B. P. 29891/36.

Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie w związku z 75-letnim istnieniem tej placówki, wydało „**Księgę jubileuszową**” obrazującą działalność tej instytucji na polu szerzenia kultury artystycznej w Polsce. Księga obejmuje historię malarstwa polskiego, reprezentowanego w zbiorach T-wa od roku 1860 do dni ostatnich. Wydawnictwo oprócz tekstu z reprodukcjami fotografii, zawiera pięknie wykonane 64 plansze obrazów najwybitniejszych artystów polskich: Matejki, Chełmońskiego, Grottgera, Fałata, Malczewskiego i wielu innych. Cena wydawnictwa za gotówkę 50 zł, na raty 60 zł, płatne w terminach miesięcznych po 10 zł. Bliższe informacje w sprawie Wydawnictwa udziela p. Marian Kulesza Wilno, Wielka-Pohulanka 37 m. 15. (od godz. 14-ej do 15-ej).

**Czasopismo młodzieży szkolnej
„Nowa Kuźnia”.**

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zawiadamia, że czasopismo młodzieży szkolnej „Kuźnia Młodych” przestało wychodzić. Ukaże się natomiast „Nowa Kuźnia” jako nowe czasopismo młodzieży szkolnej.

Książki i czasopisma nadesłane.

Książnica Atlas, Lwów — Warszawa. „Świat i życie”.

Ukazał się już ostatni (dziesiąty tomu IV-ego) zeszyt zarysu encyklopedycznego „Świat i Życie”. Zeszyt ten zawiera artykuły na ostatnie litery alfabetu (od „Włochy“ do „Życie”) i jest jednocześnie zamknięciem czterech pierwszych tomów artykułowych całego wydawnictwa.

W ten sposób redakcja Świata i Życia spełniła pierwszą część swego zadania: dała w czterech tomach zbiór artykułów z najróżniejszych dziedzin wiedzy i życia, napisanych przez najwybitniejszych specjalistów polskich, artykułów uporządkowanych alfabetycznie, popularnych, żywych i barwnych, dających całokształt wiedzy współczesnej, podany przystępnie i w sposób przystosowany do wymagań szerokich kół naszej inteligencji, a w pewnym sensie i naszej młodzieży szkolnej.

Zakończenie tomu czwartego t.j. artykułowej części zarysu encyklopedycznego „Świat i Życie” nie oznacza jednak jeszcze zakończenia całego wydawnictwa. Tom V zawierać będzie wybór krótkich haseł, które spełniać będą rolę źródła podręcznego wszelkich informacji. Jednocześnie przy każdym hasle podana będzie stronica, na której w pierwszych czterech tomach mowa jest o danym zjawisku, postaci, czy fakcie historycznym.

Instytut Wydawniczy Biblioteka Polska, Warszawa.

- 1) *Zofia Bardówna*. „**Jak dobrze nam...**”
- 2) *Bohdan Pawłowicz*. „**Kolorowe Serce**”.

Tysiące ludzi są bez dachu, bez odzieży, bez jedzenia. Ratujmy ich od zimna i głodu.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

ARKUSZE OBSERWACYJNE.

Statut Gimnazjum Państwowego poleca nauczycielom stałe i konsekwentne urabianie sobie opinii o uczniach. Jakimi drogami może dążyć nauczyciel do tego celu? Dostępna jest dla niego jedynie droga systematycznej i planowej obserwacji wychowanków. Taka obserwacja nie da się jednak pomyśleć bez utrwalania zebranych spostrzeżeń na piśmie. A wprowadzenie do szkoły t. zw. kart indywidualności dzieli od tych notatek już tylko jeden krok, który szkoła musi uczynić, jeśli chce sumiennie realizować §§ 78 i 79 Statutu Gimnazjum Państwowego.

To też wiele gimnazjów prowadzi t. zw. karty indywidualności lub arkusze obserwacyjne, w których notuje się bądź poszczególne spostrzeżenia o uczniach, bądź ich ogólne charakterystyki. Jednak prowadzenie tych notatek jest bardzo różnolite i nie zawsze zgodne z ustalonymi zasadami metodycznymi. Wobec tego jest potrzebne wyjaśnienie niektórych zagadnień oraz przedstawienie zasad prowadzenia kart indywidualnych.

Zacznijmy od rozważenia, jaki jest ich cel w gimnazjum.

Po pierwsze, ułatwiają nam one poznanie młodzieży: podsuwają pewne punkty widzenia w związku z obserwacją uczniów, pomagają w sformułowaniu przemyślanego dojrzałego sądu o każdym z nich, ułatwiają porównywanie poszczególnych jednostek. Z jednej strony przyczyniają się do zrozumienia t. zw. uczniów trudnych, z drugiej — zmuszają nas do bliższego zapoznania się z uczniami „szarymi”, przeciętnymi, którzy w klasie niczym się nie wyróżniają. Mogą wreszcie ułatwić pracę nowym wychowawcom i nauczycielom. Tu jednak należy uczynić pewne zastrzeżenie: nauczyciel powinien raczej najpierw sformułować sobie własny sąd o uczniach, a potem dopiero skonfrontować go z dawniejszymi obserwacjami. W ten sposób uniknie tego, co młodzież czasem nie bez słuszności nazywa, „uprzedzaniem się” nauczycieli do poszczególnych uczniów.

Gruntowniejsze poznawanie wychowanków dzięki konieczności wypełniania kart indywidualnych jest środkiem, który nam pozwoli pewniej dążyć do osiągnięcia naszych celów przez stosowanie odpowiednich metod postępowania. Gdy na podstawie dłuższej systematycznej obserwacji będziemy mogli coś orzec o pewnych stałych właściwościach jednostki, zmodyfikujemy swój sposób postępowania odpowiednio do tych właściwości. Np. stwierdziwszy, że uczeń usuwa się od życia klasy, będziemy szukali przyczyn tego zjawiska i próbowali — o ile to uznamy za celowe — wciągnąć takiego wychowanka do jakiejś pracy podjętej przez klasę dbając przy tym o to, by znaleźć zajęcie mu odpowiadające. Poznawszy, „szary tłum” swych uczniów wykorzystamy właściwości każdej jednostki przy urabianiu z klasy jednolitej grupy społecznej. Na konferencjach poświęconych sprawom wychowawczym ustalimy jednolite metody postępowania w stosunku do niektórych przynajmniej uczniów, biorąc za punkt wyjścia stwierdzone przez nas właściwości. W rozmowach z rodzicami i opiekunami młodzieży będziemy udzielać im rad i wskazówek opierając się na licznych spostrzeżeniach służących za podstawę treści kart indywidualnych. Wreszcie sięgniemy do tych kart w sytuacjach życia szkolnego wymagających szczególnego namysłu przed trudną decyzją: czy to będzie chodziło o umotywowanie podniesienia stopnia z jednego przedmiotu nauczania, czy o wątpliwą promocję, czy o świadectwo odejścia i t. p.

Mógł by ktoś powiedzieć: ależ my robimy to wszystko bez kart indywidualności. Tak, można to robić i bez nich. Tylko wtedy grozi nam niebezpieczeństwo, że nasze posunięcia będą niedostatecznie przemyślane, oparte na niezbyt pewnych podstawach, na jednorazowych obserwacjach i że w ten sposób możemy często — zupełnie bezwiednie — postępować w sposób niewłaściwy, a czasem nawet krzywdzący ucznia. Temu właśnie niebezpieczeństwu zapobiega systematyczne prowadzenie spostrzeżeń i opartych na nich kart indywidualności. Tak jak we wszystkich innych dziedzinach pracy obowiązuje nas i w pedagogice dążenie do ulepszania metod naszego postępowania, a jednym z takich ulep-

zeń są racjonalnie prowadzone karty indywidualności naszych wychowanków.

I wreszcie trzeci argument za prowadzeniem tych kart — to nasz obowiązek udzielenia młodzieży opuszczającej gimnazjum wskazówek dotyczących dalszego kształcenia się lub wyboru zawodu. Jeśli w mieście działa poradnia zawodowa, to szkoła powinna kierować do niej uczniów, przesyłając jednocześnie ich karty indywidualności. Karty mówią o stanie fizycznym oraz o uzdolnieniach i stałych zainteresowaniach ucznia, z drugiej strony odzwierciedlają jego rozwój w przeciągu 4-letnich lat, co pozwala do pewnego stopnia przewidywać dalsze jego dzieje; to wszystko ma znaczenie przy udzielaniu porady zawodowej. A jeśli w mieście nie ma poradni, to obowiązkiem szkoły jest — właśnie na podstawie kart indywidualności — pomóc młodzieży i rodzicom w decyzji co do dalszego kierunku kształcenia się.

I tu można by powiedzieć: skoro opinia nauczycieli jest potrzebna dla udzielenia porady zawodowej, można ją napisać przy końcu pobytu ucznia w gimnazjum. I znowu odpowiemy na to: zapewne tylko takie doraźnie pisane opinie są niebezpieczne; mogą być nieprzemyślane, powierzchowne, nie dawać obrazu rozwoju ucznia, wykazu jego trwałych właściwości. A wówczas w ogóle nie będą miały wartości.

Na końcu jedno zastrzeżenie: karty indywidualności okażą się tylko pod tym warunkiem potrzebne w szkole, jeśli będą systematycznie wykorzystywane. A więc nie powinno być tak, żeby były przez wychowawców wypełniane i — odkładane na bok. Trzeba się nimi rzeczywiście posługiwać w tych sytuacjach życia szkolnego, które szczególnie wymagają decyzji opartej na gruntownej znajomości wychowanka. Do posługiwania się kartami indywidualności należy się przyzwyczaić, wdrożyć; po prostu mówiąc: trzeba pamiętać o ich istnieniu.

*

Używaliśmy dotychczas stale wyrażenia: karta indywidualności. Poza tym mówi się jeszcze o arkuszu obserwacyjnym i o wolnej charakterystyce. Musimy więc zdać sobie sprawę z wzajemnego stosunku tych trzech ter-

minów. Różni autorzy nadają im różne znaczenie. Wydaje się, że najśluszniesze było by ustalenie następującej ich treści:

Karta indywidualności — to opis charakterologiczny ucznia dokonany dla celów pedagogicznych; nie przesadzona jest metoda wykonywania tego opisu.

Arkusze obserwacyjny — to spis punktów widzenia, według których należy przeprowadzać obserwację, oraz charakterystyka ucznia według tego planu, a więc otrzymana na drodze syntezy.

Wolna charakterystyka — to charakterystyka ucznia według punktów widzenia obranych dowolnie przez jej autora, ujmującego psychikę wychowanka jako pewną całość.

Karta indywidualności może mieć formę arkusza obserwacyjnego, wolnej charakterystyki lub wreszcie ich połączenia. Jaka z tych form jest najbardziej wskazana dla celów szkolnych?

Na to pytanie znajdujemy w literaturze przedmiotu różne odpowiedzi i różne ich uzasadnienie. Za wolną charakterystyką przemawiają następujące argumenty:

1) Taka forma karty wytwarza w czytelniku żywy obraz jednostki wskutek tego, że stanowi pewną całość, a nie szereg zdań ze sobą nie powiązanych;

2) Wymienia się w niej mimowoli najbardziej charakterystyczne cechy danego ucznia, a pomija się właściwości mniej ważne, których uwzględnienie powodowało by tylko zaciemnienie obrazu.

Przeciw wolnej charakterystyce wysuwa się następujące zarzuty, które są jednocześnie argumentami za arkuszem obserwacyjnym:

1) Brak pewnych wyraźnie sformułowanych punktów widzenia, według których opisujemy ucznia, sprawia, że nauczyciel — zwłaszcza mało wyszkolony — zapomina o zaobserwowaniu pewnych ważnych z punktu widzenia szkoły właściwości wychowanka. Dlatego formy wolnej charakterystyki mogli by używać tylko niektórzy nauczyciele, i to w zastosowaniu do uczniów o wybitnej indywidualności;

2) Uwzględnianie rozmaitych nie zawsze tych samych punktów widzenia utrudnia,

a czasem uniemożliwia, porównywanie ze sobą poszczególnych wolnych charakterystyk, a to bywa szkole niejednokrotnie potrzebne, np. dla zachowania obiektywizmu w ocenie uczniów.

Przeciw arkuszowi obserwacyjnemu wysuwa się następujące zarzuty:

1) Zbyt wielka ilość rubryk zaciemnia obraz indywidualności wychowanka;

2) Istnienie rubryk sugeruje konieczność ich wypełniania, co doprowadza czasem do lekkomyślnego pisania uogólnień, niedostatecznie uzasadnionych odpowiednimi spostrzeżeniami.

Powyższe rozważania doprowadziły do ustalenia następujących poglądów na sprawę wyboru postaci karty indywidualnej:

Konieczność wskazania nauczycielom pewnych punktów widzenia, mających szczególne znaczenie w życiu szkolnym, przesądza sprawę na korzyść arkusza obserwacyjnego z dwoma jednak zastrzeżeniami: 1) arkusz winien zawierać niewielką ilość zasadniczych punktów widzenia; przy wypełnianiu arkusza należy podkreślać najważniejsze właściwości ucznia, a pomijać cechy dla niego nie charakterystyczne; 2) przy braku dostatecznych danych do odpowiedzi na pewne pytania arkusza nie należy na nie odpowiadać.

Ponieważ jednak wolna charakterystyka posiada niezaprzeczalne walory, które ją nawet stawiają wyżej od arkusza obserwacyjnego, więc poleca się połączenie obu tych form. Różni autorzy proponują różne postaci tego połączenia. Zpśród nich wybierzemy tą, która poleca po analizie indywidualności ucznia przy pomocy arkusza ująć ją syntetycznie w charakterystyce ogólnej. Taką postać posiada większość polskich arkuszy obserwacyjnych.

*

Przejdźmy do rozpatrzenia niektórych z tych arkuszy, a mianowicie: Pawłowskiiego i Warczaka z r. 1930, Libachowej i Studenckiego (Sekcji Psychologów Szkolnych przy kole Psychologów

im. J. Joteyko) z r. 1931, Dłuskiej i Biegeleisena z r. 1932, Mutermilchowej i Rybickiej z r. 1935¹⁾). Oprócz nich istnieje w Polsce dużo innych schematów, których tu analizować nie będziemy.

Wszystkie wyżej wymienione arkusze składają się z dwóch części: ze spisu punktów widzenia, według których należy obserwować ucznia, oraz ze wskazówek kierujących obserwacją.

Wskazówki zawierają zwykle cele prowadzenia arkuszy w szkole, opis budowy omawianego typu, ogólne wytyczne dotyczące jego wypełniania oraz pytania szczegółowe związane z poszczególnymi działami. Tak są zredagowane np. wskazówki M.-R. Są one jednocześnie najkrótsze, najzwięźlejsze, nie poruszają zagadnień ogólniejszych. Natomiast wskazówki Biegeleisena zawierają oprócz danych powyższych także pewne wiadomości z psychologii ogólnej i rozwojowej, sytuacje życia szkolnego nadające się do zbierania obserwacji, wreszcie przykłady, jak notować szczegółowe spostrzeżenia na t. zw. wkładkach oraz uogólnienia, poczynione na ich podstawie, w karcie indywidualności.

Komentarz Studenckiego zawiera omówienie istniejących arkuszy, zasady metodyczne, na których oparto budowę arkusza Sekcji Psychologów Szkolnych, oraz — w związku z pytaniami szczegółowymi — uzasadnienie, dlaczego należy obserwować pewne zjawiska i czego można się spodziewać od tych obserwacji. Komentarz jest pisany pod wpływem psychologii indywidualnej Adlera, zaznajamia czytelnika z typami charakterów według Kretschmera, Rutza, Junga.

Najobszerniejsze są wskazówki P.-W.: zaczynają się od szkicu historycznego; rozważają zagadnienie, którą formę karty należy stosować; krótko charakteryzują współczesne kierunki psychologiczne wskazując, jakie korzyści można odnieść z ich znajomości dla sprawy obserwacji dziecka. Po tych rozważaniach o charakterze ogólnym przechodzą autorzy do dość obszernie ujętego omówienia spraw związanych bezpośrednio z wypełnianiem arkuszy, podając jednocześnie literaturę w języku polskim. Takie ujęcie wskazówek

sprawia, że są one wprowadzeniem w zagadnienie osób, które się dotychczas tą sprawą nie zajmowały.

U w a g a : poza teoretycznymi wstępami dołączonymi do niektórych wskazówek literatura polska posiada parę prac (ew. rozdziałów w pracach ogólniejszych) o charakterze czysto teoretycznym, omawiających zagadnienie karty indywidualnej. Z nich najważniejsza jest praca prof. Szumana p. t. Podstawowe zagadnienia konstrukcji i wypełnianie karty indywidualności.

Drugą część arkuszy obserwacyjnych stanowią spis punktów widzenia, według których należy przeprowadzać obserwację ucznia. Poniżej podajemy tablice, w której zostały zestawione punkty widzenia poszczególnych arkuszy. W pierwszej kolumnie są umieszczone wiadomości, które mają służyć za podstawę urabiania sobie opinii o uczniu według § 78 Statutu Gimnazjum Państwowego (i § 81 statutu publicznych szkół powszechnych siedmioletnich). W następnych kolumnach znajdują się tytuły działów poszczególnych arkuszy. Cyfry ew. litery oznaczają kolejność działów w danym arkuszu (patrz tabl. str. 18).

Łatwo stwierdzić, że schemat P.-W. jest ujęty najobszerniej. Mamy tu takie działy, jakie nie występują w innych arkuszach: dziedziczność (dotyczy rodziców, a nawet przodków wychowanka), historia rozwoju i wychowania dziecka, stosunek dziecka do siebie samego (jest w arkuszu L.-S.), do przyrody i do wartości kultury. Nie ma natomiast pewnych działów, których wymaga Statut, mianowicie ustosunkowania się do pracy nad danym przedmiotem i wyników osiągniętych w tej pracy, a ustosunkowanie się ucznia do życia szkoły i klasy jest u P.-W. składnikiem działu: postawa dziecka do osób i grup społecznych. Rozwój zdolności psychicznych jest ujęty od strony poszczególnych dyspozycji w ich związku z uczeniem się; więc pytania dotyczą rozwoju zdolności spostrzegawczych, koncentracji uwagi, uczenia się, wyobraźni, zdolności myślenia, wreszcie charakterystycznych cech pracy dziecka. Arkusz kończy się charakterystyką ogólną: syntetycznym ujęciem indywidualnych właściwości wychowanka.

W schemacie L.-S. zakres spostrzeżeń, wymaganych od nauczyciela, ulega zwężeniu: z działów wymienionych przy omawianiu ar-

1) W dalszym ciągu będziemy używać dla oznaczenia tych arkuszy skrótów: P.-W., L.-S., D.-B., M.-R.

§ 78 Statutu Gimn. Państw. § 81 Statutu publ. szkół powsz. 1933	Pawłowski-Warczak, 1930 dla szkół powsz.	Librachowa — Studencki, 1931 dla szkół powsz.	Dłuska — Biegeleisen, 1932 dla szkół powsz.	Mutermilchowa — Rybicka, 1935 dla gimn. ogólnokształcących
	A. Szczegóły osobiste	Dane osobiste	Dane osobiste	1. Dane osobiste
1. Warunki domowe życia i pracy ucznia	B. Bio-socjalne środowisko I Dziedziczność II Środowisko	2. Warunki domowe	7. Stosunki rodzinne	2. Warunki domowe życia i pracy ucznia
	C. Dziecko I Historia jego rozwoju i wychowania			
2. Właściwości fizyczne i stan zdrowia	II 1. Stan i rozwój fizyczny	1. Wygląd zewnętrzny i rozwój fizyczny	2. Stan fizyczny i zdrowotny	7. Uwagi o stanie zdrowia i rozwoju fiz. ucznia
3. Właściwości psychiczne, a zwłaszcza uzdolnienia i zamiłowania	2 d. Rozwój zdolności psychicznych	4. Zainteresowania i dążenia 3. Właściwości charakteru, usposobienia, temperamentu 6. Właściwości umysłu	3. Obserwacje cech intelekt. 4. Obserwacje cech charakterolog. 5. Uzdolnienia	5. Charakterystyka ucznia a) właściwości intelektualne b) właściwości charakteru i usposobienia d. dowolne uwagi
		7. Stosunek do pracy		c) ogólna charakterystyka pracy ucznia
4. Ustosunkowanie się do pracy nad danym przedmiotem, a więc stopień zainteresowania, pilności i wytrwałości				3. Stosunek do pracy nad poszczególnymi przedmiotami
5. Wyniki osiągnięte w tej pracy			1. Postępy w przedmiotach nauki	i wyniki tej pracy
	2 a. Stosunek dziecka do siebie	3 d. Stosunek do siebie samego		
	2 b. Postawa dziecka do osób i grup społecznych	3. Stosunek do ludzi 3 a. Stosunek do rodziców i rodzeństwa		
6. Ustosunkowanie się do życia klasy i szkoły		3 c, d. Stosunek do nauczyciela i kolegów		4. Ustosunkowanie się do życia szkoły i klasy
	2 b, c. Stosunek do przyrody i do wartości kultury			
			6. Wyniki ewentualnych badań psycholog.	6. Uwagi psychologa szkolnego
	D. Charakterystyka ogólna		8. Ogólna charakterystyka	5. Charakterystyka ucznia (p. wyżej)

U w a g i

kusza P.-W. pozostały jeszcze tylko jako odrębne punkty widzenia: stosunek dziecka do siebie samego, do ludzi, do rodziców i rodzeństwa; sformułowanie: do nauczycieli i kolegów jest wyższe od redakcji statutu: ustosunkowanie się do życia szkoły i klasy. Wskutek oparcia arkusza na pewnych teoriach psychologicznych bardzo szeroko został potraktowany dział: wygląd zewnętrzny i rozwój fizyczny. Działu p. t. stosunek do ludzi można było nie wyodrębnić, a wystarczyło by sformułowanie: stosunek do nauczycieli i kolegów, bo nauczyciel ma sposobność do obserwowania wychowanków niemal wyłącznie na terenie szkoły. Osobny dział schematu stanowi stosunek do pracy; właściwości psychiczne zostały ujęte w trzech punktach.

Arkusze obserwacyjny D.-B. liczy się w wysokim stopniu z realnymi możliwościami nauczyciela. Pytania dotyczą konkretnych sytuacji życia szkolnego, uczą wychowawcę obserwować przejawy życia psychicznego dziecka. Schemat zawiera 8 działów, w tym jeden szczególnie dla nas ważny: postępy w przedmiotach nauki. Jest to pożyteczna nowość: w ten sposób łączy arkusz obserwacje wychowawcy z opinią—wyrażoną w stopniach—wszystkich nauczycieli. Została też uwzględniona możliwość badań psychologicznych w szkole. Brak natomiast osobnej rubryki dotyczącej stosunku dziecka do klasy i szkoły; sprawa ta została ujęta w dziale „obserwacje cech charakterologicznych”. Ogólną charakterystykę ucznia pisze się tylko raz: gdy dziecko opuszcza szkołę.

Ostatni z omawianych arkuszy—M.-R.—ma oryginalną postać: składa się z siedmiu oddzielnych kolorowych kart, z których pięć służy przez cały czas pobytu ucznia w gimnazjum, a dwie—trzecia i piąta—zmieniają się co rok. Ta trzecia karta jest nowością: wpisuje na niej każdy nauczyciel swą opinię o uczniu w zakresie jego pracy nad danym przedmiotem oraz ocenę w postaci stopnia z tego przedmiotu¹⁾. Karta trzecia jest podstawą do wypełnienia dwóch rubryk karty piątej: właściwości intelektualnych i ogólnej charakterystyki pracy ucznia. Można by analogicznie wnioskować, że IV karta jest częściowo podstawą do wypełnienia trzeciej rub-

ryki V karty (właściwości charakteru i usposobienia); szkoda, że wskazówki metodyczne w ogóle nie poruszają stosunku tych dwóch kart. Przy omawianiu właściwości intelektualnych uderza fakt, że autorki arkusza nie podsuwają żadnych pytań dotyczących inteligencji ucznia; widocznie badanie i ocena inteligencji pozostawione są psychologowi szkolnemu, który notuje swoje uwagi na karcie szóstej.

* * *

Po zapoznaniu się z różnymi schematami staje nauczyciel przed zagadnieniem: który z nich ułatwi mu najbardziej poznanie wychowanków, a jednocześnie sprawi najmniej trudności przy jego wypełnianiu, będzie go kosztować najmniej wysiłków? Za którym z nich się opowiedzieć, skoro władze szkolne nie ograniczają w tej sprawie wolności wyboru?

Otóż zdaje się, że sprawa wyboru tego czy innego z omówionych schematów jest dość obojętna: można wybrać schemat L.-S. który ma bardzo dobre sformułowane pytania, ale jest dość obszerny; lub arkusz D.-B. ograniczający się do spraw najważniejszych i niewiele odbiegający od wymagań statutu; w tych wypadkach należy pamiętać, że wskazówki do powyższych schematów były przeznaczone dla szkół powszechnych. Można wziąć arkusz Mutermilchowej i Rybickiej, od którego niepotrzebnie odstrasza forma oddzielnych kart, a który jest najprostszymi, stawia nauczycielom najmniej wymagań i jest najbardziej dostosowany do punktów widzenia statutu. Można wreszcie wziąć za podstawę wytyczne zawarte w § 78 statutu. Natomiast nie należy zbyt pochopnie tworzyć arkuszy obserwacyjnych ani wskazówek do nich własnego układu; do tej pracy są powołani wyłącznie specjaliści-psychologowie.

Pamiętać także trzeba o tym, że jeśli wybieramy schemat, do którego nie posiadamy wskazówek metodycznych, to należy ten brak uzupełnić przez odpowiednią lekturę. W tym celu zostaną poniżej przytoczone punkty widzenia, których zadaniem jest pokierowanie obserwacją nauczycieli.

¹⁾ Rola tej karty przypomina rolę t. zw. kart ocen w seminariach nauczycielskich.

KONFERENCJE REJONOWE DYREKTORÓW GIMNAZJÓW I SEMINARIÓW NAUCZYCIELSKICH.

(Sprawozdanie).

W listopadzie odbyły się rejonowe konferencje dyrektorów państwowych i prywatnych gimnazjów i seminariów nauczycielskich i ochroniarskich Okręgu Szkolnego Wileńskiego w głównych ośrodkach rejonów, tj. w *Wilnie* (28) dla zakładów z terenu województwa wileńskiego, w *Baranowiczach* (21) dla zakładów z terenu województwa nowogródzkiego i w *Grodnie* (14) dla zakładów części województwa białostockiego, należącej do Okręgu.

Wedle planu Wydziału Szkolnictwa Średniego opartego m. i. na wynikach odbytych dotąd konferencji, program i organizacja listopadowych konferencji polegały na wysunięciu zagadnień organizacyjnych, pedagogicznych i wychowawczych o praktycznym znaczeniu dla pracy szkolnej. Zagadnienia wybrane zostały przy uwzględnieniu opinii zakładów, w przód zasięgniętej, oraz w kolejności, o której decyduje hierarchia prac szkolnych, potrzeb i doświadczeń zdobywanych w toku przeprowadzanej obecnie reformy szkolnej.

Jako szczególnie aktualne zagadnienia wysunięto sprawę *planu pracy* wychowawczej i dydaktycznej na bieżący rok szkolny, *rozkładu materiału* naukowego i *racjonalnego wyzyskania czasu na naukę szkolną*. Dla zagadnień tych obrano płaszczyznę *praktycznego wykonania*. Stąd referaty wygłoszone przez dyrektorów i przełożone na wymienione tematy miały na celu przedstawienie planów opracowanych dla zakładów reprezentowanych przez prelegentów.

Ponad to poruszano sprawę racjonalnego zaopatrywania pracowni fizycznych i chemicznych, pracowni zajęć praktycznych i bibliotek szkolnych oraz kwestię organizacji codziennych 10 minutowych i śródlekcyjnych ćwiczeń gimnastycznych.

Konferencja w Grodnie.

W konferencji wzięli udział Kurator Okręgu Szkolnego p. M. B. Godecki, przedstawiciel Ministerstwa W. R. i O. P. wizytator Z. Szulczyński, naczelnik wydziału, wizytator okręgowy szkół dr J. Balicki oraz dyrektorzy i przełożone zakładów w Grodnie,

Sejnach, Suwałkach, Wołkowysku i Świsłoczy w liczbie 14 osób.

Plan pracy zakładu na rok szkolny 1936/37 zreferowali ks. dyr. W. Potrzebski (Grodno) i dyr. Fr. Zolich (Świsłocz), rozkład materiału— dyr. D. Brawer (Grodno), racjonalne wyzyskanie czasu na naukę szkolną — przełoż. J. Niedźwiedzka (Grodno).

Plan pracy (ref. dyr. Fr. Zolicha).

Indywidualność środowiska szkolnego zaznaczyła się bardzo wyraźnie w planie pracy Państwowego Gimnazjum im R. Traugutta w Świsłoczy. Skład uczniów, rekrutujących się przeważnie ze wsi oraz internat stwarzają pomyślne warunki dla celowej i planowej pracy w zakresie nauczania i wychowania, mogącej objąć wysiłkami grona nauczycielskiego całość życia wychowywanej młodzieży. Szkoła posiada ogród o powierzchni 5000 m². Przy współpracy uczniów uprawia się warzywa, hoduje kwiaty i drzewa owocowe. Projektuje się założenie pasieki i hodowli królików ze względu na zainteresowania tymi sprawami młodzieży. Uspołecznienie wychowanków wyraża się w rozwoju samorządu klasowego i początkach samorządu ogólnego, który składa się z przedstawicieli poszczególnych klas. W zakładzie istnieje spółdzielnia i samopomoc uczniowska, która w przyszłości ma stać się centralną organizacją dla całej szkoły. Głównym ośrodkiem dla pracy wychowawczej jest internat (80 uczniów). Wiele uwagi poświęca się organizowaniu i kontrolowaniu pracy uczniów, przyzwyczajaniu młodzieży do racjonalnego wykorzystywania czasu oraz obserwacjom zainteresowań uczniów. W internacie młodzież odrabia lekcje w zespołach pod kierunkiem nauczycieli. W tych warunkach organizacyjnych możliwe jest racjonalne wpajanie kultury życia codziennego, działalność świetlicowa, praca teatru, audycje radiowe, imprezy muzyczne i wokalne, wycieczki i rozwijanie kultury życia towarzyskiego.

W dyskusji nad referatami, w której zabierali głos przełoż. Niedźwiedzka, Ropelewska, Czapowówna, dyr. Smoter, Brawer, ks. Potrzebski i Efron, omawiano sprawy konkretności rocznego planu pracy, kontroli pracy domowej uczniów, kulturalnego wpływu szkoły na środowisko, konferencji rady pedagogicznej, testów naukowych, teatru i audycji muzycznych.

Dłuższe uwagi poświęcił p. Kurator Godecki oświeceniu roli dyrektora w szkole. Nie ma takiego dyrektora, który by mógł dzięki swym zamiłowaniom i uzdolnieniom w całej pełni uczynić zadość wszystkim wymaganiom. Najmniej twórczym jest typ dyrektora, administratora zajmującego się głównie sprawami biurowo-gospodarczymi szkoły, kancelarią i administracją lokalu szkolnego. Innym często spotykanym jest typ wyłącznie wychowawcy, innym wreszcie typ dydaktyka o zainteresowaniach naukowych. Jak z jednej strony błędem jest wyłączność zainteresowania w jednym tylko kierunku, tak z drugiej, myli się ten kto sądzi, że można przejawiać zainteresowania i podejmować wydajną pracę we wszystkich kierunkach. Należy więc tak planować pracę, aby „słabe” strony dyrektora znalazły uzupełnienie u innych współpracowników. Dlatego też przydział czynności należy opierać na wynajdywaniu w gronie nauczycielskim ludzi o zainteresowaniach dydaktycznych, wychowawczych i wyzyskiwaniu ich zdolności organizacyjnych, co zapewni największą wydajność pracy i pozwoli w odpowiedni sposób wykorzystać zdolności zespołu pracowniczego.

Na odcinku wychowania młodzież wykazuje niedomagania. Prawdziej tej należy spojrzeć w oczy i nie przechodzić do porządku dziennego nad zjawiskami niskiego poziomu etycznego i kulturalnego, nieobyczajności, ordynarności, nieżyczliwego stosunku do bliźnich, chęci doraźnego i przedwczesnego użycia. Zdając sobie sprawę, że zjawiska takie istnieją, trzeba podjąć w tym zakresie bardzo wydajne oddziaływanie, kładąc nacisk na dobór nauczycieli i ich zalety etyczne.

Wizytator dr Balicki omówił sprawę rozkładu materiału naukowego, następnie zaś zajął się kwestią zaopatrywania bibliotek szkolnych w komplety książek, przeznaczonych na lekturę uzupełniającą języka polskiego, zwracając uwagę na konieczność systematycznego i planowego rozszerzania tego działu. Należy przy tym uwzględnić liczbę uczniów w klasie, zdolności i zainteresowania młodzieży, warunki środowiska, rozmiary książki, jej cenę i t. d. Ograniczone środki finansowe nie pozwalają na razie przynajmniej zaopatrzyć klasy w komplety odpowiadające ilości uczniów — należy jednak starać się o to, by w bibliotece szkolnej znalazła się taka ilość egzemplarzy, która

umożliwiła by przygotowanie lektury w przeciągu co najwyżej 2 tygodni.

Instruktor R. Czyżewski wygłosił referat o 10 minutowych ćwiczeniach. Mogą one odbywać się na powietrzu, bądź w lokalach, najlepiej po drugiej lekcji. Układu ćwiczeń dokonuje nauczyciel wychowania fizycznego, ćwiczenia prowadzi uczeń-przodownik pod nadzorem nauczycieli. W trudnych warunkach lokalowych mogą one z pożytkiem odbywać się w klasach przy otwartych oknach. Ten sam charakter posiadają ćwiczenia śródlekcyjne.

Referat poświęcony zaopatrywaniu pracowni fizycznych i chemicznych dla potrzeb nauki w klasie III i IV wygłosiła naucz. Z. Modzelewska, o wyposażeniu pracowni zajęć praktycznych mówił naucz. J. Wanatowski.

Zbierając wyniki konferencji naczelnik Lubojacki podniósł konieczność dostosowania planu pracy do warunków i potrzeb środowiska, wartości grona nauczycielskiego i zespołu uczniów. Rozkład materiału musi być wolny od szablonu i nacechowany ekonomicznym wyzyskaniem czasu. Praktyka życia szkolnego nie jest pod tym względem wolna od wad. Chociaż rok szkolny rozpoczyna się 3-go września, zdarza się jednak często, że w ciągu kilku dni odbywają się tylko dwie lub trzy lekcje. To samo dzieje się w okresie egzaminów dojrzałości. Również przed świętami słabnie praca, gdy w szkole winien od początku do końca roku szkolnego obowiązywać stały wysiłek. W czasie przeznaczonym na naukę nie należy prowadzić uczniów do teatru lub kina ani też urządzać prelekcji, wysyłać młodzieży na powitania. W dniu imienin dyrektora obowiązują zajęcia, a młodzież może jedynie pracą udowodnić szacunek dla osoby dyrektora.

Zaopatrywanie biblioteki i pracowni powinno odbywać się etapami a nie dorywczo i w pośpiechu.

Organem wymiany doświadczeń i organizacji prac w skali mniejszej będą nadal Komisje Porozumiewawcze Międzyszkolne, w których biorą udział dyrektorzy gimnazjów, szkół zawodowych, inspektor szkolny i ew. kierownik szkoły powszechnej delegowany przez inspektora.

Konferencja w Baranowiczach.

W konferencji wzięli udział naczelnik wydziału, wizytator okręgowy szkół A. Zubelewiczówna oraz dyrektorzy i przełożone zakładów w Baranowiczach, Stołpcach, Nieświeżu, Słonimie, Lidzie, Szczuczynie Nowogródzkim i Nowogródku w liczbie 12 osób.

Plan pracy na rok szkolny 1936/37 zreferowali przełożona A. Nagurska (Baranowicze) i dyr. K. Omilianowicz (Szczuczyn Nowogródzki), rozkład materiału naukowego—dyr. dr J. Rybicki (Nowogródek), racjonalne wyzyskanie czasu na naukę szkolną — dyr. H. Piekarski (Baranowicze).

Plan pracy. (ref. przełoż. A. Nagurskiej). Prelegentka przedstawiła stan swej szkoły — gimnazjum żeńskie — opierając swe wywody na bogatym materiale statystycznym. Rzuciła światło na warunki pracy w środowisku na kresach, gdzie żywioł miejski zacieśniony do 24,000 mieszkańców zróżnicowanych narodowościowo, ruchliwy i dość zaradny handlowo, dorabia się dopiero tradycy, a wiejski, przeważnie nieokreślony narodowościowo, ulega łatwo wszelkim zorganizowanym wpływom zarówno złym jak i dobrym — to znaczy agitacji z zewnątrz i przenikaniu oświaty polskiej.

Jednym z ważnych zadań w pracy szkolnej jest budzenie rozumienia Polski i jej kultury łacińsko-europejskiej — a więc rozwijanie zasadniczego zagadnienia programowego „Polska i jej kultura”, podkreślanego też szczególnie silnie i dostosowanego do miejscowych warunków i możliwości. W związku z tym uwydatnienia znaczenia kultury staropolskiej t. zn. nauki literatury i sztuki z przed r. 1795, i nawiązywanie poprzez wyrwy polityczne i tradycje rozbiorowe do epoki nowej Polski. (Idea Jagiellońska z ideą Marszałka Piłsudskiego). Następnie zwrócenie uwagi na poziom i charakter wychowania religijnego i otoczenie pieczęcią tradycy i praktyk religijnych. Silne uwydatnianie spraw kobiety—obywatelki polskiej w jej tradycjach i postępie. Oto zręby zasadnicze, ideowe pracy, która ma wytworzyć charaktery odporne na wszelkie niepożądane wpływy, charaktery wzmacniające Polskę i polskość na kresach. Drogi realizacji wiodą poza dobrze zorganizowanym nauczaniem przez rozwinięcie zamiłowania do

czytelnictwa, obchody i uroczystości wewnętrzne szkolne, aktualne i aktualizowane, wyzyskanie słuchowisk radiowych, rozbudzenie zamiłowania do dobrego teatru — odpowiednio zorganizowane wycieczki. Środkami wiodącymi do celu będzie przede wszystkim oddziaływanie i wpływ nauczycielstwa na młodzież w szkole i poza szkołą, poradnictwo zawodowe zwłaszcza w kl. IV i VIII, kontakt z wychowankami, które już zakład opuściły, interesowanie się ich losem, dopomaganie zdolniejszym, i tworzenie w ten sposób ze szkoły siły atrakcyjnej — jako placówki ideowej. Szczególniejszą uwagę zwróci się na organizację życia zbiorowego młodzieży, na reorganizację samorządu uczniowskiego, który w latach ubiegłych nie dał pożądaných wyników, przekształcenie tzw. godzin wychowawczych, które już w samej nazwie zawierają elementy niezgodne, a nawet dla młodzieży bardziej niezależnej—propagandowe—na godziny samorządowe, podczas których motorem pracy będzie grupa klasowa, wzgl. międzyklasowa — wychowawczynie zaś będą obserwatorem, w miarę potrzeby inspiratorem czasem nauczycielem — zawsze zaś autorytetem przez promieniowanie własnej osobowości. Praca społeczna zogniskuje się przede wszystkim w niesieniu pomocy szkołom powszechnym w promieniu 15 klm od Baranowicz. Dla tych celów będzie również wyzyskana pracownia „Pomocy naukowych”, zorganizowana w roku ub. Tu będą się przygotowywały podarki dla dzieci ze szkół wiejskich i ubranka, bielizna, zabawki, pomoce naukowe i t. d.

Zacieśni się również kontakt z domem, nawiąże ściślejsze współdziałanie ze społeczeństwem zarówno przez czynny i rzeczowy udział nauczycielstwa w nielicznych organizacjach społecznych, jak też i to przede wszystkim, przez rzetelne i ideowe wykonywanie obowiązków zawodowych.

Racjonalne wyzyskanie czasu na naukę szkolną (ref. dyr. H. Piekarskiego).

Referent zwrócił przede wszystkim uwagę na niepokojący objaw marnowania czasu, przeznaczonego na naukę oraz omówił szczegółowo formy, w jakich się to przejawia.

Dyrektor musi zająć zdecydowaną po-

stawę wobec jakichkolwiek prób ograniczenia zajęć lekcyjnych chociażby tylko o 1 godzinę, przy czym dyrektor nie może się oglądać na opinię czynników niepowołanych do regulowania życia szkolnego.

Dyrektor musi jednak roztoczyć opiekę również nad czasem poza lekcyjnym młodzieży i baczyć czujnie, by różnorodne imprezy czy to urządzane na zewnątrz czy też w obrębie szkoły nie absorbowały zbyt wiele młodzieży i nie odrywały jej od zajęć obowiązkowych. Jednym z ważnych zadań dyrektora jest badanie na to, by lekcje szkolne były przez nauczycieli w należyty sposób t.j. ekonomicznie wyzyskane. Poświęciwszy szereg rozważań zagadnieniu uregulowania popołudniowego życia szkoły i to zarówno na odcinku uczniowskim jak nauczycielskim, doszedł do wniosku, że dyrektor musi sporządzić ewidencję czasu nauczycielskiego i uczniowskiego, wychowawca zaś musi prowadzić ewidencję udziału poszczególnych uczniów w zajęciach popołudniowych i baczyć, aby liczba godzin przeznaczonych na te zajęcia nie przekraczała pewnej granicy.

W końcu doszedł referent do wniosku, że spokojna praca o równym tempie, bez marnowania czasu, ale i bez szamotania się wśród coraz to nowych zadań i pomysłów, jest jedyną atmosferą w szkole, gwarantującą dobrą wydajność pracy.

W dyskusji nad referatami, w której zabierali głos przełoż. Nagurska, dyr. Rybicki, ks. Grodis, Piekarski, Mętlewicz, Białokoz, Krukowski, Sternin, Telner, Płocha, Omiljanowicz, omawiano sprawę czytelnictwa, klasy jako grupy społecznej, audycji radiowych, godzin wychowawczych i stypendiów gminnych.

Naczelnik Lubojacki oraz naucz. Śliwak omówili zagadnienie lektury uzupełniającej oraz akcji czytelniczej w związku z wymogami programu nowego gimnazjum.

Wizytatorka Zubelewiczówna podała projekt rozkładu tygodniowego zajęć popołudniowych opartego na zasadzie, że na ucznia nie powinno przypadać tygodniowo więcej niż dwukrotne zajęcia popołudniowe w tygodniu.

Instruktor Czyżewski wygłosił referat o 10 minutowych ćwiczeniach i przeprowadził ćwiczenia w klasie VII Pryw. gimnazjum żeńskiego im. M. z Billewiczów Piłsudskiej.

Referat poświęcony zaopatrywaniu pracowników fizycznych i chemicznych dla potrzeb nauki w klasie III i IV wygłosił w pracowni fizyko - chemicznej państw. gimnazjum naucz. Wojtun. Referat o wyposażeniu pracowni zajęć praktycznych wygłosił w pracowni państw. gimnazjum naucz. Hołowczyc. Przełoż. A. Nagurska przeprowadziła pokaz teatru kukiełek wykonany przez uczennice gimnazjum żeńskiego.

Na zakończenie naczelnik wydziału dokonał zebrania wyników konferencji i omówił sprawę remontowo-budowlaną.

Konferencja w Wilnie.

W konferencji wzięli udział Kurator Okręgu Szkolnego, naczelnik wydziału, wizytatorzy okręgowi szkół A. Zubelewiczówna i E. Rzeszowski oraz dyrektorzy i przełożone zakładów w Wilnie, Nowej-Wilejce, Wilejce—Powiatowej, Trokach, Święcianach, Mołodeczynie, Oszmianie, Głębokiem, Drui, Braślaviu, Postawach i Dziśnie w liczbie 35 osób.

Zagajając obrady konferencji p. Kurator Godecki scharakteryzował ogólną sytuację wychowawczą w szkolnictwie średnim w Okręgu. Tradycja przeszłości stwarza tu — mówił p. Kurator — naturalne podłoże wychowawcze i warunki dla większej dynamiki życia i oddziaływania wychowawczego, większej miary cnót rycerskich, poczucia godności, szlachetności, etyki, które ważyły we wszystkich czynach Marszałka Józefa Piłsudskiego, Syna Ziemi Wileńskiej. Obok tych elementów, sprzyjających głębokiemu nurtowi akcji wychowawczej, są na naszym terenie trudności: zróżnicowanie narodowościowe, skrajne nurty polityczne bieżącej chwili, pozostałości z okresu zaborczego, stosunki gospodarcze, a w szczególności bieda pracowniczego ludności miejskiej i wsi, która trwa w niskim poziomie kulturalnym. Tym bardziej nie ma tutaj miejsca na śpiączkę wychowawczą, a oddziaływanie na młodzież musi mieć rumieniec ideowości i wycucie tego, co jest potrzebne dla kraju.

Kolejno przeszedł p. Kurator do naświetlenia niektórych ujemnych objawów i w związku z tym udzielił zleceń i zarządzeń.

Jakiegokolwiek bądź wciąganie młodzieży szkolnej do rozgrywek politycznych starszego społeczeństwa jest z punktu widzenia wychowawczego szkodliwe i złe i wymaga zajęcia

stanowiska ze strony dyrektorów zakładów, którzy mają prawo i obowiązek wymagania od zespołów nauczycielskich bez względu na poglądy osobiste ich członków takiej postawy wychowawczej i takiego stosunku do młodzieży, który by uczniów odciągał od animowania się sprawami politycznymi. Nie jest dopuszczalne, ażeby ktokolwiek z grona nauczycielskiego zajmował stanowisko, które by uczniów wyprowadzało z równowagi i wciągało w akcję z tej dziedziny. Front rady pedagogicznej musi być i będzie pod tym względem jednorodny.

Kładę wielki nacisk—mówi p. Kurator—na osobisty wpływ dyrektorów, ich autorytet i atmosferę, którą roztaczają dla wytworzenia czynnej postawy grona nauczycielskiego. Uważam, że konieczność zastosowania rygorów była by już w pewnej mierze przegrana wychowawczą, ale uchylać się od tego, w wypadkach koniecznych, nikomu nie wolno.

Jak zawsze, tak zwłaszcza obecnie, należy przede wszystkim zająć się pozytywnym oddziaływaniem wychowawczym, spowodować wzmoczenie intensywności posunięć wychowawczych i prac roboczych w szkole. Zainteresowanie dziecka nie znosi próżni.

Musimy pamiętać, że młodzież akademicka rekrutuje się z gimnazjów, jej postawa zależy zatem od skuteczności naszego oddziaływania wychowawczego. Jest bardzo ciężko stawić sobie samemu zarzut, ale obowiązek wymaga od nas istotnego rachunku sumienia pedagogicznego i bardzo baczego wglądu w wartość naszej pracy wychowawczej.

Następnie p. Kurator wydał szczegółowe zarządzenia w związku z atmosferą podniecenia na tle wypadków na U. S. B. w Wilnie.

Po przemówieniu p. Kuratora wygłoszone zostały następujące referaty: Plan pracy na rok szkolny 1936/37—zreferowali przełoż. J. Bohdanowiczówna (Wilno) i dyr. L. Wojakiewicz (Głębokie), rozkład materiału — dyr. Z. Żerebecki (Wilno), racjonalne wyzyskanie czasu na naukę szkolną — przełoż. E. Staniewiczowa (Wilno).

Rozkład materiału (ref. dyr. Z. Żerebeckiego).

Podstawową zasadą przy opracowaniu rozkładu materiału jest, że musi on być robiony odrazu na cały rok szkolny. Nauczyciel

musi najpierw zmieścić materiał w granicach roku szkolnego, a dopiero w tych ramach ogólnych winien dokonać podziału na okresy, czy też, jeśli kto zechce, nawet na miesiące. Przystępując do tej pracy trzeba jednak uwzględnić trzy zasadnicze momenty: a) czas, b) program i c) podręcznik.

Kwestię czasu rozwiązuje statut i praktyka lat wykazująca, że posiadamy w szkole od 200—205 dni pracy. Owe 205 dni stanowią 34 tygodni, z czego na okres pierwszy przypada 14 tygodni, na okres II i III po 10.

Może się zdarzyć w pewnej szkole lub klasie jakaś nadwyżka czasu ponad owe 34 tygodni, ale przyjmując okres 34 tygodni roboczych obracamy się w granicach najbardziej konkretnych i realnych.

Nauczyciel przystępujący do sporządzenia rozkładu materiału w powyższych ramach, musi obliczyć, ile lekcji danego przedmiotu przypada mu i dopiero wtedy może przeznaczyć odpowiednią część programowego materiału na poszczególne okresy.

Przy uwzględnianiu programu przejawia się w wielu wypadkach indywidualność nauczyciela zdającego sobie sprawę z możliwości czy to ze względu na własne zamiłowanie, czy ze względu na poziom młodzieży, z którą ma do czynienia, czy ze względu na wyposażenie szkoły w pomoce naukowe. Idzie tu o pewne partie materiału, które jako „trudniejsze” wymagają więcej czasu na przyswojenie ich umysłom młodzieży, partie łatwiejsze, które można przerzucać na pracę domową i t. p. Wszystko to musi być uwzględnione, kiedy materiał dzieli się na okresy. W bardzo wielu wypadkach *podręcznik* decyduje o tej czy innej formie rozkładu materiału. Trzeba wziąć pod uwagę, że podręczniki ujawniają tu i ówdzie pewne odchylenia od programu.

Po zdaniu sobie sprawy z tych zasad podstawowych może nauczyciel przystąpić do pracy właściwej t. j. do zapisu materiału po lewej stronie dzienników. Są to wymagania minimalne.

Nie wykluczają one opracowania rozkładu bardziej szczegółowego, uwzględniającego aktualizację, korelację, przewidującego stosowania określonych metod, środków i pomocy naukowych i t. d. Nie należy jednak robić z tego zasady.

W dyskusji nad referatami, w której za-

bierali głos przełoż. Staniewiczowa, dyr. Dugil, Wojakiewicz, Luro, Hirschberg, Żerebecki, omawiano głównie sprawę drugoroczności, organizacji pracy domowej ucznia i przeciążenia młodzieży.

Wizytator E. Rzeszowski podał wskazówki dotyczące zaopatrywania w środki pomocnicze j. polskiego w taki sposób, by nauka tego przedmiotu odpowiadała wymaganiom programu. Rolę głównej pomocy naukowej odgrywa przy nauce j. polskiego lektura, dająca się podzielić na cztery grupy: 1. lektura zawarta w wypisach, 2. uzupełniająca wypisy w postaci broszur lub książek, 3. wskazana przez Ministerstwo a odpowiadająca grupowym zainteresowaniom młodzieży i 4. oparta na zainteresowaniach indywidualnych. Gdy książki z grupy 2 i 3 należy dopierać ze spisu podanego przez Ministerstwo, w grupie 4 mogą się znaleźć również książki z poza tego spisu. Koszt zaopatrzenia szkoły w komplety lektur odpowiadające przeciętnie wymaganiom oblicza się na 500 zł rocznie na klasę, t. j. na 2000 zł w czterech klasach gimnazjum. Przy szczupłości środków finansowych minimum uposażenia w komplety lektur określa się taką ilością książek, która umożliwiła by przygotowanie każdej lektury w okresie nie dłuższym aniżeli dwa tygodnie.

Książki z działu trzeciego mogą być nabywane w kilku tylko egzemplarzach, z działu czwartego wystarczą w jednym egzemplarzu.

Referat poświęcony zaopatrywaniu pracowni fizycznych i chemicznych dla potrzeb nauki w kl. III i IV wygłosił naucz. J. Kowal. Uczestnicy konferencji zwiedzili pracownię fizyczno-chemiczną Państwowego Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Wilnie. Referat o zaopatrzeniu pracowni zajęć praktycznych wygłosił naucz. W. Narudzki. Uczestnicy konferencji zwiedzili pracownię robót ręcznych Państwowego Gimnazjum im. A. Mickiewicza. Praktyczne wskazówki o zaopatrywaniu pracowni w pomoce naukowe zawarte są w drukach rozdanych uczestnikom konferencji.

Instruktor R. Czyżewski wygłosił referat o 10 minutowych ćwiczeniach.

Naczelnik J. Lubojacki zebrał wyniki dyskusji. Podstawą pracy rocznej dyrektora jest plan pracy, który powinien stanowić fragment kilkuletniej całości. W planie znajduje odbicie środowisko i jego potrzeby, indywidualność

dyrektora, właściwości grona nauczycielskiego. Jednym z decydujących czynników są wyniki ubiegłego roku szkolnego, osiągnięte w nim rezultaty i stwierdzone braki. Nie należy do planu wprowadzać nadmiaru zadań, lecz obrać z roku na rok kilka zagadnień, wysuwając ich realizację na czoło. Hospitacje dyrektora muszą również opierać się na planie.

Trzeba poświęcić uwagę arkuszom obserwacyjnym, godzinom wychowawczym, pracy społecznej przejawiającej się w formie opieki nad młodzieżą szkół powszechnych, sprawie wyboru zawodu i poradnictwa zawodowego.

W związku z trudnościami wyczerpania materiału naukowego w zakresie fizyki w kl. III i geografii w kl. IV spowodowanych przesunięciem początku roku szkolnego, zarządziło Ministerstwo, iż materiał fizyki w kl. III należy wyczerpać w ciągu pierwszego półroczia i przesunąć ustępy o zjawiskach cząsteczkowych w gazach i budowy materii do kursu chemii. Materiał z geografii w kl. IV należy w bieżącym roku szkolnym wyczerpać do stycznia i rozpocząć naukę historii z dniem 1 lutego. Sprawę ocen półrocznych z fizyki i geografii ustala osobny okólnik.

Ponieważ jednym z centralnych zagadnień pracy w bieżącym roku szkolnym jest organizacja czytelnictwa i bibliotek szkolnych, przeto celem gruntownego ujęcia akcji czytelniczej i organizacji bibliotek Kuratorium Okręgu Szkolnego przewiduje podczas ferii zimowych sześciodniowy kurs w Wilnie dla kierowników bibliotek.

Bardzo ważnym zadaniem dyrektorów jest zbieranie dostarczanych przez praktykę i doświadczenie materiałów, które rzucają światło na możliwość realizacji programu, wartość podręczników szkolnych, skuteczność środków oddziaływania wychowawczego. Należy stale mieć na uwadze, że właściwym warsztatem, przy którym zdobywamy doświadczenie, potrzebne władzom szkolnym są zakłady.

Zapowiedzią konferencji rejonowej w lutym oraz konferencji okręgowej w kwietniu i wyjaśnieniami spraw natury administracyjnej oraz finansowo-gospodarczej zamknął naczelnik Lubojacki całodzienne obrady konferencji.

SPÓŁECZNE KURSY SAMOKSZTAŁCENIOWE.

Co to są Społeczne Kursy Samokształceniowe.

Może najwięcej zaległości do odrobienia w dziedzinie kultury gospodarczej, społecznej i duchowej ma jeszcze w Polsce wieś Ziemi Północno-Wschodnich. Siłą wykonawczą w tej mozolnej pracy była do niedawna prawie wyłącznie nauczycielstwo i to w olbrzymiej większości nauczycielstwo szkół powszechnych.

I dziś nauczycielstwo wkłada dużo wysiłków w tą pracę, ale już coraz częściej na tym odcinku widzimy obok nauczycielstwa i innych pracowników społecznych z pośród inteligencji pracującej, a jeszcze częściej przodującą w pracy społecznej młodzież, czyli t. zw. przodowników młodzieżowych.

Jeśli jednak przodownicy mają odegrać faktycznie pozytywną rolę w pracy społeczno-oświatowej, jest konieczne ich stałe i systematyczne doszkalać.

Dwuletnie doświadczenia Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego wykazały, że dobrą formą doszkalać przodowników są t. zw. „Społeczne Kursy Samokształceniowe”, zwane w skrócie S. K. S.

Praca takich kursów odbywa się w dwóch środowiskach:—*w miejscowości, która jest siedzibą Kursu i we własnym środowisku przodowników.*

Do siedziby Kursu t. j. do wioski, w której praca społeczna jest dość dobrze prowadzona, zwykle do miejscowości gminnej, zjeżdżają się przodownicy z różnych organizacji społeczno-oświatowych, a najczęściej z rejonu jednej gminy—na dwa, lub trzy dni, co drugi lub trzeci tydzień—na zjazd S. K. S. Na zjeździe kursисти przepracowują metodycznie pewien program naukowy i praktyczno-realizacyjny opracowany przedtem przez radę pedagogiczną tego kursu,—a związany ściśle z pracą poszczególnych przodowników, prowadzoną przez nich we własnych ich środowiskach.

Takie metodyczne przepracowanie programu kursu na zjazdach, oraz stopniowe, praktyczne realizowanie zdobywanej na zjeździe wiedzy i zastosowanie umiejętności we własnym środowisku, w naturalnych warunkach pracy, ma głębokie uzasadnienie. Kurlista bowiem składa na zjeździe szczegółowe sprawozdanie ze swojej pracy realizacyj-

nej w środowisku i przedstawia trudności, jakie napotkał w tej pracy.—Dyskusja, odbywająca się nad takim sprawozdaniem, doprowadza do wyszukania sposobów na pokonywanie napotykaných trudności w pracy społecznej przodowników. Taki zjazd staje się więc poradnią dla przodowników pracy społecznej, samodzielnie i praktycznie doszkalających się; wypracowuje metody i programy pracy społecznej dla rejonu kursu zgodnie z miejscowymi możliwościami i potrzebami.

Program kursu.

Zgodnie z wytycznymi Kuratorium w wydawnictwie p. t. „Z oświaty pozaszkolnej w okręgu Szkolnym Wileńskim”—sprawozdanie za rok 1934/35 i wytyczne na rok 1935/36 program S. K. S. przewiduje następujące działy, rozwinięte w tym wydawnictwie w program szczegółowy:

I Wiedza o Polsce:

- a) wiadomości ogólne,
- b) wiadomości ustrojowe.

II Życie i Czyny Marszałka.

III Wiedza rolnicza, spółdzielcza i samorząd.

IV Organizacja, formy i metody pracy społecznej.

V Prace zespołowe, śpiew i prace świetlicowe.

Rada Pedagogiczna kursu, na podstawie wytycznych Kuratorium, opracuje program szczegółowy, dostosowany do miejscowych możliwości i potrzeb środowiska.

Organizacja S. K. S.

Zorganizowanie kursu zwykle poprzedza zebranie delegatów wszystkich organizacji z rejonu kursu. Zebranie to wypowiada się w sprawie potrzeby zorganizowania kursu, układa ramowy program pracy zjazdów, oraz zgłasza kandydatów.

Najlepiej jest, jeśli w kursie biorą udział prezesi, sekretarze i skarbnicy organizacji, oraz przodownicy zespołów albo sekcji różnych działów pracy społecznej.

Zjazd wybiera, na wniosek obwodowego instruktora O. P. pedagogicznego kierownika kursu, kierownika gospodarczego, ponad to wybiera samorząd i delegatów samorządu do rady pedagogicznej kursu i kierownictwa gospodarczego.

Instruktor O. P. jest zazwyczaj inicjatorem i przewodniczącym zjazdu organizacyjnego S. K. S.

Kierownik pedagogiczny, w porozumieniu z delegatem samorządu kursu i instruktorem O. P. dobiera resztę członków rady pedagogicznej i stara się o prelegentów.

Na kurs nie może uczęszczać więcej ponad 35, nie mniej niż 20 osób. Zbyt wielka liczba osób utrudnia takie zorganizowanie pracy zjazdu, aby kursista brał w nim czynny udział, mała liczba—uniemożliwia zorganizowanie wszystkich, potrzebnych form pracy zespołowej.

Organizacja zjazdu S. K. S.

Pierwszy zjazd kursu winien być nieco dłuższy (do 5 dni). Przeprowadza on przede wszystkim szereg zagadnień, potrzebnych w pracy następnych zjazdów. Zjazdy następne bywają zazwyczaj dwu lub trzydniowe, a praca ich organizowana jest w następujących formach:

- I Zebranie plenarne kursu.
- II Praca w zespołach samokształceniowych zjazdu.
- III Godziny pracy indywidualnej.
- IV Wspólna nauka śpiewu i zabaw towarzyskich.
- V Uroczyste wieczory świetlicowe.

W dwudniowych zjazdach należy przewidzieć następujące rozłożenie czasu pracy w poszczególnych formach:

I-dzień: 10—15—Zebranie plenarne kursu: sprawozdanie kursistów z pracy realizacyjnej w środowisku; wykłady prelegentów.

15—16—Przerwa obiadowa.

16—17—Wspólna nauka śpiewu.

17—20—Praca w zespołach.

20—21—Kolacja.

po 21—Godzina pracy indywidualnej.

II-dzień: 8—13—Sprawozdanie z prac w zespołach w dniu poprzednim, odczytanie protokołu z dnia poprzedniego; wykłady.

13—14—Wspólna nauka śpiewu.

14—15—Przerwa obiadowa.

15—18—Praca w zespołach, opracowywanie programu wieczoru świetlicowego.

18—19—Przerwa na kolację.

19—21—Uroczysty wieczór świetlicowy.

Jeżeli zjazd jest trzydniowy, program

pierwszego i drugiego dnia pozostaje taki sam, jak i w zjeździe dwudniowym. Wieczór świetlicowy w trzecim dniu zjazdu winien skończyć się około godziny 18-ej, aby ułatwić kursistom jeszcze w tym dniu powrót do domu.

Najlepiej tak wyznaczać terminy zjazdów, aby jednym dniem zjazdu była niedziela.

Na zebraniu plenarnym, którym zwykle zaczyna kurs dzień swojej pracy, przewodniczy jeden z kursistów przez kurs każdorazowo wybrany. Protokółuje obrady zebrania plenarnego 2-ch lub 3-ch sekretarzy z pośród kursistów. Po sprawozdaniach kursistów ze swojej pracy realizacyjnej w pierwszym dniu zjazdu, oraz odczytaniu protokołu z poprzedniego dnia—w dniach następnych odbywają się na zebraniach tych wykłady prelegentów. Po każdym wykładzie odbywa się dyskusja, a następnie zjazd wysuwa temat pracy realizacyjnej, której wykonania podejmuje się we własnym środowisku kilku przodowników. Z wykonanych prac realizacyjnych składają kursисти na zebraniu plenarnym dowody rzeczowe (protokoły zebrań, referaty i t. d.).

Najważniejszym metodycznie momentem zjazdu, jest praca w zespołach. Tematów pracy w zespołach dostarczają bardziej aktualne dla rejonu kursu wykłady prelegentów. Pracą zespołu kieruje przodownik przez zespół wybrany, pod opieką prelegenta tym tematem zainteresowanego. Pracę zespołów należy zorganizować również tak, by został przygotowany przez nie materiał do programu na wieczór świetlicowy.

Wieczór świetlicowy składa się zazwyczaj z części samokształceniowo-oświatowej i z części kulturalno-rozrywkowej.

Na zjeździe należało by zorganizować następujące zespoły pracy: zespół samokształceniowy P. R.; zespół dobrego czytania książek; zespół żywej gazetki; zespół samokształceniowy spółdzielczy, samorządowy, zespół inscenizacyjny i t. d.

Zespoły pracy samokształceniowej przygotowują nie tylko materiał do programu uroczystego wieczoru świetlicowego. Praca ich bowiem umożliwia samodzielne przeprowadzenie najważniejszych tematów z programu kursu, dokładniejsze przyswojenie sobie wiedzy tematami tymi określonej, ponad to kursисти zaprawiają się do umiejętnej pracy zespołowej. Rezultatem pracy zespołu na zjeździe

winię być, w zależności od tematu opracowywanego, krótki referat jednego z kursistów, uczestników tego zespołu (żywa gazetka), lub w innej formie opracowany materiał na uroczysty wieczór świetlicowy.

Chociaż kurs trwa zasadniczo dość krótki okres czasu, bo 2-3 dni, to jednak potrzebna jest chwila, w której każdy kursista mógł zastanowić się sam nad materiałem przepracowanego programu, uporządkować sobie notatki, przygotować przemówienie, referat, lub w innej formie materiał na uroczysty wieczór świetlicowy. Takie godziny pracy indywidualnej na zjeździe można przewidywać w zależności od potrzeb.

Wspólna nauka śpiewu i zabaw towarzyskich jest na zjeździe kursu konieczna dla stopniowego i stałego wzbogacenia repertuaru kursistów w tym zakresie. Repertuar pieśni, inscenizacji i zabaw towarzyskich winien być dla każdego kursu z góry opracowany i stopniowo na każdym zjeździe realizowany. Opracowanie programu z tego zakresu wspólne, a nie tylko w jednym zespole, pozwoli i uroczysty wieczór świetlicowy zjazdu uczynić żywszym, bo w jego części artystycznie kulturalnej będzie brała udział większa liczba osób, i pozwoli na szybsze i pełniejsze realizowanie tego programu w organizacjach społecznych.

Do przepracowania inscenizacji, recytacji i t. d. o szczególnej wartości artystycznej można organizować na zjeździe specjalne zespoły.

Uroczysty wieczór świetlicowy jest za zwyczaj zakończeniem każdego zjazdu kursu. Przygotowaniem do tego wieczoru była praca zespołów, nauka śpiewu i zabaw towarzyskich i godziny pracy indywidualnej. W wieczorze winno brać udział całe środowisko siedziby kursu.

Układ programu uroczystego wieczoru świetlicowego:

- 1) Referaty zespołów samokształceniowych P. R. i innych; dyskusja po każdym referacie.
- 2) Żywa gazetka.
- 3) Inscenizacje, recytacje itd.
- 4) Śpiew, który przenika cały program wieczoru, wszystkie jego formy.
- 5) Zabawy towarzyskie.

Ponieważ wieczorem świetlicowym kończy się dzień pracy i każdy zjazd, dobrze bę-

dzie jeśli kierownik pedagogiczny kursu omówi jeszcze po świetlicy charakterystyczniejsze momenty tego dnia pracy, lub całego zjazdu, z wieczorem świetlicowym łącznie, oraz wskaże możliwości wykorzystania wiadomości i umiejętności nabytych przez przodowników na kursie w organizowaniu pracy w podobny sposób w środowisku przodowników.

Czas trwania S. K. S.

Pracę kursów ujętą w formę zjazdów można nazwać okresem intensywnej pracy samokształceniowej przodowników. Obejmuje ona zwykle okres jednego roku oświatowego. Ale praca kursu nie kończy się po tym okresie. Po zakończeniu tego okresu zorganizuje się stały zarząd kursu, który zwołuje w następnych latach gminne konferencje oświatowe do planowania pracy, sprawozdawcze oraz metodyczne dla dalszego kształcenia się w umiejętnym organizowaniu i prowadzeniu pracy oświatowej przez przodowników.

Pomoce oświatowe kursu.

Najbardziej potrzebną będzie, dobrana odpowiednio do programu kursu i do zamierzonych prac realizacyjnych biblioteczka, oraz czasopisma oświatowe. Duże usługi może oddać latarnia projekcyjna „Ornak”, winno się przygotować także mapy Polski, Ziemi Północno - Wschodnich.

Społeczne kursy samokształceniowe mają w naszym Okręgu Szkolnym już dwuletnie doświadczenie. Wykazało ono, że S. K. S. stopniowo usamodzielniają młodzież w wykonywaniu całego szeregu prac OP., a nauczycielstwu umożliwiają rolę opiekunów i doradców w stosunku do młodzieży przodowniczej.

O szybkim rozwoju tej formy pracy OP. niech świadczy fakt, że w ubiegłym roku oświatowym było w całym Okręgu 14 S. K. S., zaś w bieżącym roku organizuje się w każdym powiecie 2—3 takie kursy.

Praca samokształceniowa indywidualna uczestników S. K. S. i ich praca realizacyjna w środowisku własnym, zostanie omówiona w oddzielnym artykule.

W. K.

KRONIKA.

Wychowanie fizyczne.

Szkolnictwo powszechne.

W listopadzie przeprowadził Wydział I dokładną analizę zestawień powiatowych z organizacji szkolnictwa powszechnego, starając się na podstawie uzyskanych materiałów przygotować zrezy do organizacji przyszłego roku szkolnego, w szczególności określić punkty szkolne, w których w roku przyszłym należało by uruchomić publiczną szkołę powszechną, lub ze względu na istniejącą liczbę uczniów zwiększyć dotychczasową ilość etatów nauczycielskich.

W listopadzie zakończono tegoroczny sezon budowlany. Plan przewidzianych prac budowlanych został prawie we wszystkich obwodach szkolnych całkowicie wykonany. W bieżącym roku szkolnym przybyło 184 nowe izby szkolne, przez co stan posiadania własnych izb szkolnych zwiększył się z 35,8% na 37,9% ogółu izb szkolnych w Okręgu.

W listopadzie i grudniu dokonano normalnej wizytacji szkolnictwa powszechnego w obwodzie wilejskim, grodzieńskim, brasławskim i oszmiańskim.

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące oraz zakłady kształcenia nauczycieli.

W listopadzie odbyły się rejonowe konferencje dyrektorów gimnazjów i seminariów naucz. w Baranowiczach, Grodnie i Wilnie. W Grodnie i Wilnie obecny był p. Kurator M. B. Godecki. Sprawozdanie jest zamieszczone w niniejszym numerze Dz. Urz.

W listopadzie i grudniu Wydział poddał rewizji projekt sieci liceów ogólnokształcących (klasycznych, humanistycznych, matematyk - fizycznych, przyrodniczych i bifurkacyjnych) ustalając ilość potrzebnych wydziałów oraz ciągów. W pracy wziął udział ministerialny wizytator p. Szulczyński.

Uporządkowano zebrany materiał o bursach (internatach), z których korzysta młodzież gimnazjalna. Na ogólną liczbę 13.619 młodzieży w Okręgu (chłopców 6953, dziewcząt 6666) jest w bursach 1067 uczniów (-ic), chłopców 659, dziewcząt 408. Młodzież żydowska z burs nie korzysta.

Od 1 listopada rozpoczęto normalne wizytowanie szkół. Zwracano uwagę na organizację pracy wykorzystywanie pomocy naukowych, przeciążenie młodzieży pracą domową ucznia. Zwizytowano zakłady w Grodnie, Świsłoczy, Głębokiem, Mołodecznie, Baranowiczach i Słonimie.

Szkolnictwo rolnicze.

W grudniu zakończono kurs w 12-tu ludowych szkołach rolniczych, których wykaz podany był w poprzednim numerze nr 12/1936 Dziennika Urzędowego. Przeszło 400 absolwentów i absolwentek tych szkół powróciło do swych wsi, by zastosować umiejętności zdobyte w szkołach rolniczych na zagonie wiejskim.

15 stycznia rozpoczyna się w tych szkołach nowy 11-miesięczny kurs nauki.

W dniu 3 grudnia odbyła się w lokalu Państw. Gimnazjum im. A. Mickiewicza konferencja rejonowa nauczycieli ćwiczeń cielesnych z publicznych i prywatnych szkół powszechnych m. Wilna. Program obejmował podanie, omówienie i przerobienie przykładowego materiału z zakresu ćwiczeń gimnastyki metodycznej oraz gier i zabaw na miesiące grudzień, styczeń dla klas I—VII.

Kolejna konferencja rejonowa w miesiącu styczniu 1937 obejmuje przeprowadzenie lekcji praktycznych: rejon I—lekcja prakt. ćwiczeń cielesnych kl. VI w szkole powszechnej Nr 42 dnia 19. I. godz. 12—13 przeprowadzi p. Mackiewiczówna; rejon II — lekcja prakt. ćwiczeń cielesnych w kl. VII w szkole powszechnej Nr 3 dnia 16. I. godz. 12—13, przeprowadzi p. Banelowa; rejon III—lekcja praktyczna ćwiczeń cielesnych w kl. VII w szkole powszechnej Nr 14. dnia 21. I. godz. 12—13 przeprowadzi p. Niewiadomski; rejon IV—lekcja praktyczna ćwiczeń cielesnych w kl. VII w szkole powszechnej Nr 7 dnia 21. I. godz. 12-13 przeprowadzi p. Drozdowiczowa.

Wzorem lat ubiegłych Okr. Ośrodek W/F wspólnie z Miejskim Komitetem W. F. i P. W. w Wilnie w porozumieniu z Kuratorium O. S. Wil. rozpoczął akcję wyszkolenia narciarskiego młodzieży szkół powszechnych m. Wilna.

Program wyszkoleniowy przewiduje przeprowadzenie szeregu kursów dla kompletów zgłoszonych przez poszczególne szkoły.

Sprzęt narciarski dostarczy Okr. Ośrodek W/F, oprócz tego do każdego kompletu przydzielony będzie instruktor narciarski.

W okresie ferji Bożego Narodzenia w czasie od 2 do 10 stycznia 1937 r. przeprowadzone zostaną kursy narciarskie dla nauczycielstwa szkół powszechnych w następujących obwodach szkolnych:

1. W Grodnie — organizowany przez Inspektorat Szkolny dla 30 uczestników,
2. W Stołpcach — organizowany przez Inspektorat Szkolny w Nieświeżu dla 30 uczestników,
3. W Krewie — organizowany przez Inspektorat Szkolny w Oszmianie dla 35 uczestników,
4. W Miadziole — organizowany przez Inspektorat Szkolny w Postawach dla 25 uczestników,
5. W Słonimie — organizowany przez Inspektorat Szkolny dla 30 uczestników,
6. W Wilejce — organizowany przez Inspektorat Szkolny dla 30 uczestników,
7. W Wołożynie — organizowany przez Inspektorat Szkolny dla 30 uczestników,
8. W Wilnie — organizowany przez Kuratorium O. S. Wil. dla 60 uczestników.

W dniu 7 grudnia ub. r. odbyła się w lokalu Państw. Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Wilnie konferencja

nauczycieli ćwiczeń cielesnych państw. i pryw. szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych m. Wilna. Program obejmował 1) przerobienia przykładowego materiału z zakresu ćwiczeń gimnast.-metod., 2) omówienie współpracy nauczycieli (lek) W/F z Miejskim Komitetem W/F i P. W., 3) omówienie kursu hokeja na lodzie dla nauczycieli W/F w Katowicach, 4) Polski Związek wychowawców fizycznych — organizacja Okręgu w Wilnie, 5) Zimowy kalendarzyk sportowy, 6) Wolne wnioski.

Na konferencji byli obecni przedstawiciele Miejskiego Komitetu W/F i P. W. p. vice - prezydent Grodzicki, p. mjr. Mierzejewski, p. inż. Grabowiecki, red. Nieciecki, kpt. Pawłowicz. — P. mjr. Mierzejewski zreferował w imieniu Komitetu W/F i P. W. zagadnienie współpracy nauczycieli (lek) ćwiczeń cielesnych z Miejskim Komitetem W/F i P. W. celem podniesienia stanu sportów wśród młodzieży szkolnej. Nad powyższym referatem wywiązała się żywa dyskusja. W wyniku dyskusji uzgodniono, iż Komitet W/F i P. W. udostępnić będzie wykorzystywanie boisk, placów i terenów ćwiczebnych przez młodzież szkolną oraz o miarę możliwości przydzielać instruktorów, którzy przeprowadzać będą krótkie kursy z nauczycielami W/F o charakterze pogłębiającym poszczególne działy sportów, względnie kursy dla członków przyszłego „Klubu Sportowego Młodzieży Szkolnej”.

Z drugiej strony nauczyciele (lki) ćwiczeń cielesnych, w miarę możliwości, wezmą czynny udział w pracach poszczególnych związków ew. klubów sportowych.

Prócz tego wybrano 3-ch stałych delegatów z pośród nauczycieli W/F (P. P. Kuleszanka, Pietkiewicz i Truchanowicz) celem nawiązania ściślejszego kontaktu z Miejskim Komitetem W/F i P. W.

Na kurs hokeja na lodzie dla nauczycieli ćwiczeń cielesnych, który odbędzie się w Katowicach w czasie od 4 do 9 stycznia zgłosiło się 3-ch kandydatów.

Audycje muzyczne.

IV audycja muzyczna dla młodzieży szkół średnich.

We wtorek 19-go stycznia b. r. o godz. 13 min. 15 polskie radio będzie transmitowało z Wilna IV-ą audycję muzyczną z cyklu przeznaczoną dla młodzieży szkół średnich. W programie audycji będzie muzyka klasyczna i romantyczna, czyli zestawienie najbardziej charakterystycznych utworów tych dwóch stylów.

Udział w audycji wezmą artyści: Stanisław Szpinalski (pianista) i Jerzy Szpinalski (skrzypek).

Program:

1. Bach-Kreisler: — Preludium,
2. Pugnani: — Largo espressivo,
3. Schumann: — Wieczorem (Des Abends),
4. „ — Poryw (Aufschwung),
5. Svensen: — Romans,
6. Liszt: — Rapsodia Nr 12.

SPIS KSIĄŻEK

nabytych
przez Centralną Bibliotekę Pedagogiczną
przy K. O. S. Wil. w Wilnie
we wrześniu, październiku i listopadzie 1936 r.

Pedagogika i Dydaktyka.

- Baden-Powell.** A l'école de la vie. Paris.
- Berger A.** Jak wychowywać dzieci umysłowo-upośledzone. W-wa 1936.
- Bielawski Z.** Katechezy na II i III kl. szk. powsz. Lwów. 1936.
- Blaustein L.** Lenistwo u dzieci i młodzieży. Lwów 1936.
- Bursa F.** Organizowanie pracy... w szk. powsz. Kraków.
- Buyse R.** L'expérimentation en pédagogie. Bruxelles 1935.
- Croner E.** Pedagogika i psychologia humanistyczna. Lwów 1936.
- Czekańska M.** Wykresy w nauczaniu geografji. Lwów 1936.
- Czuma J.** Reforma akademicka z 1933 r. W-wa 1934.
- Ćwirko-Godycki M.** Uwagi w sprawie dekoracji klas szkolnych. Poznań 1936.
- Dybowski W.** Badania zdolności fizycznej dla wychow. fizycznego. W-wa 1936.
- Ecole Internationale de Genève, Suisse, 1929.** Genève 1929.
- Elmerich E.** Charaktererziehung in der Vorpupertät... Berlin 1935.
- Falski M.** Kwestje podstawowe w organizacji szkolnictwa powsz. I. W-wa 1936.
- Flisak J.** Wychowanie fizyczne na kolonjach letnich. W-wa 1936.
- Frei J.** O duszę dziecka. Poznań 1936.
- Frickx J.** Etude sur l'Organisation de l'enseignement spécial... Bruxelles 1934.
- Gabriel S. i Mazurek J.** Nauka zajęć praktycznych, kl. V—VII. W-wa 1936.
- Gerhards K.** Zur Beurteilung der Montessori-Pädagogik. Leipzig 1928.
- Gillet M.** Kształtowanie charakteru. Poznań 1936.
- Gimnazja ogólnokształcące - teren - budynek - instalacje-meble.** W-wa 1936.
- Goué E.** Comment faire observer nos élèves. Paris 1933.
- Górski Karol.** Wychowanie personalistyczne. Poznań 1936.
- Gryń Z.** Jak nasze dzieci żyją i pracują w szkole powszechnej. Katowice 1936.
- Gryń Z.** Jak przygotować się do egzaminu praktycznego... Katowice 1936.
- Hausner A. i Wójcik F.** Szkice katechez dla I kl. szk. powsz. Lwów 1936.
- Hulewicz J.** Walka kobiet polskich o dostęp na uniwersytety. W-wa 1936.
- Huschiar M.** Die Bedeutung der Erziehung... Langensalza 1935.
- Informator-szkoły zawodowe, 1936—37.** W-wa 1936.
- Jasiński W.** Na przełomie myśli wychowawczej. Poznań 1936.

- Jastrzębska H.** Szkolnictwo b. Jednoty Litewskiej. Wilno 1936.
- Juhan G.** Le travail manuel à l'école primaire I-III. Paris 1933.
- Kanfer O.** Matematyka jako czynnik wychow. państw. obywatel. Złoczów 1936.
- Kaper E.** La liberté traditionnelle des écoles danoises. Kobenhavn 1929.
- Karpiński K.** Metodyka nauki stenografji. Lwów 1936.
- Kesselring B.** Znaczenie psychoanalizy i psychologii. W-wa 1936.
- Kijas J.** Praca nauczyciela języka polsk. w kl. II gimn. Lwów 1936.
- Knapowska W.** Przygotowanie pedag. nauczycieli historii... 1936.
- Kocot S.** Wycieczki uczniowskie do przedsiębiorstw handlowych. W-wa 1936.
- Konferencje rejonowe w Obw. szk. Leszczyńskim, 1935—36. Leszno 1936.
- Kosibowicz E.** Państwo a szkoła. Kraków 1932.
- Kotowicz J. i Cyrułiński K.** Praktyki sklepowe młodzieży... W-wa 1936.
- Krystanowski J.** Metoda szkiców i zagadnień. Lwów 1936.
- Książka przodownika pracy społecznej na wsi. Tarnopol 1936.
- Landfisch S.** Poglądy J. P. Franka na wychowanie... fizyczne. Kraków 1935.
- Letniowski P.** Rozkład materiału nauczania... dla kl. I-II. Jarosław 1936.
- Lieber N.** Nauczanie składni łacińskiej... Lwów 1936.
- Loisel E.** Les bases psychologiques de l'éducation physique. Paris 1935.
- Maj K.** Ruch młodzieży wiejskiej... W-wą 1936.
- Malczyk W.** Zabytki Wilna a nauka historii w szk. powsz. Wilno 1936.
- Marcinkowska S.** Książka pracy świetlicy. W-wa 1936.
- Meng H.** Strafen u. Erziehen. Bern 1934.
- Miedzińska J.** Przymusowy rok bezczynności młodzieży. W-wa 1936.
- Oissar E.** Die politische Erziehung. Tartu 1935.
- Paemelaere F.-Augé L.** Administration scolaire. Paris 1935.
- Percy E.** Education at the crossroads. London 1930.
- Podkulska H.** Środowisko rodzinne. Lwów 1936.
- Podkulska H.** Środowisko wielkomiejskie. Lwów 1936.
- Praski R.** Walczmy o szkołę. W-wa 1936.
- Prążmowski K.** Pokłosie katechetyczne-wskaz. metodyczne. Kraków 1933.
- Prumbs A.** Koedukacja a światopogląd katolicki. Poznań.
- Przewodnik świetlicowy V. Teatralne formy pracy. W-wa 1936.
- Ręgorowicz L.** Szkolnictwo w W. Śląskiem 1926—32. Katowice 1932.
- Roszkowska A.** Jak założyć Koło młodz. Pol. Czerw. Krzyża. W-wa 1936.
- Rozkład materiału naukowego na kl. I-V szkół powsz. Łódź 1936.
- Rubinrot S.** Sport... jako zagadnienie społeczno-zdrowotne. W-wa 1936.
- Schulz P.** Poznań czasów Stanisławowskich-lekeja pokazowa kl. III. Poznań 1936.
- Siemińska H.** Co dom rodzinny powinien dać dzieciom? W-wa 1936.
- Siemińska H.** Pedagogika katolicka. Lwów 1936.
- Skoczylas L.** Szkoła polska na rozdrożu. W-wa 1936.
- Soleil J.** Le Livre des Instituteurs. Paris 1936.
- Spis XIX wykładów na 3 semestry 1936—37 Uniwersytetu S. B. Wilno 1936.
- Sprawozdanie T-wa popier. budowy publ. szk. powsz. w r. 1934... W-wa 1935.
- Suchan E.** T-wo popier. budowy publ. szk. powsz. w Okr. Brzesk. Brześć 1936.
- Szkoły Rzeczypospolitej Polskiej w r. szk. 1930—31. W-wa 1933.
- Szyryński W.** Wycieczki harcerskie. W-wa 1936.
- Świerżowicz J.** Rola oświaty i kultury w odbudowie Polski. Grodzisk 1936.
- Thomson J.** The Art of Teaching Arithmetic. London 1935.
- Volkelt H.** Lehrerbildung u. Universität. München 1934.
- Waniczek H.** Znaczenie... szkolnictwa dokszt. zawodowego. W-wa 1932.
- Westaway F.** Craftsmanship in the Teaching of Elementary Mathematics. London 1934.
- Wiwczaruk A.** Praca w szkole powsz. I stopnia. W-wa 1936.
- Wiwczaruk A. i Karpowicz A.** Praca w kl. IV szkoły powsz. W-wa 1936.
- Wołyński J.** Wspomnienia z czasów szkoln. w Król. Polskiem 1868—1915. W-wa 1936.
- Wskazania do programu nauki w szkole. W-wa 1936.

Filozofia. Psychologia.

- Ballard P.** Group tests of intelligence. London 1935.
- Ballard P.** Mental tests. London 1935.
- Baudouin C.** Mobilisation de l'énergie. Paris 1931.
- Bornstajm M.** Historia rozwoju psychoanalizy... W-wa 1936.
- Daniel-Rops.** Eléments de notre destin-essai. Paris 1934.
- Daniel-Rops.** Le monde sans âme. Paris 1932.
- Dąbrowski S. i Uryson R.** Dwa lata poradnictwa dla maturzystów. Lublin 1936.
- Fox C.** Educational Psychology, its problems and Methods. London 1935.
- Giese F.** Psychologisches Wörterbuch. Halle 1935.
- Guillaume P.** La formation des habitudes. Paris 1936.
- Jung C.** Conflits de l'âme enfantine. Paris 1935.
- Ledent R.** Enfants difficiles-parents perplexes. Liège 1935.
- Lubojacki J.** Rozwój psychiczny młodzieży. Brześć.
- Luquet G.-H.** Le dessin enfantin. Paris 1935.
- Macewicz P.** P psychohigienie. W-wa 1936.
- Macewicz P.** Ocena przydatności do zawodu. W-wa 1936.
- Montessori M.** L'enfant. Paris 1936.
- Renault J.** Nos adolescents-les comprendre, aimer, guider. Paris 1936.
- Richet C.** L'intelligence et l'homme. Paris 1936.
- Studencki S.** O badaniu charakteru. W-wa 1936.
- Świderski J.** Zręby filozofji organicznej. W-wa 1936.

- Witwicki W.** Rozmowa o jedności prawdy i dobra. W-wa 1936.
- Zawirska J.** Propaganda poradnictwa zawodowego. W-wa 1936.

Nauki Społeczne.

- Amberg W.** Spółdzielnia mleczarska w Plissie. Wilno 1936.
- Binder B. i i.** Podręcznik dla sklepowych spółdzielni. W-wa 1936.
- Bystron J. S.** Kultura ludowa. W-wa 1936.
- Chmielewski Z.** Podręcznik spółdzielczości. W-wa 1936.
- Hesse A.-Gleyze A.** Notions de sociologie... Paris 1935.
- Heydel A.** Myśli o kulturze. W-wa 1936.
- Konstytucja Polska z dn. 23.IV.1935, opracował A. Paszkudzki. Lwów 1935.
- Konstytucja Polska z dn. 23.IV.1935, opracowała J. Poseltówna. Lwów 1935.
- Korpała J. i Rutkowska Z.** Zagadnienia ustrojowe... Polski W-wa 1936.
- Krauzlis M.** Ruch spółdzielczy w Państwie Litewskim. Wilno 1936.
- Lopieński Z.** Polski handel zamorski. W-wa 1936.
- Makowski W.** Rzeczpospolita. W-wa 1935.
- Man H.** Plan odbudowy świata. W-wa 1936.
- Memorjał w sprawie stanu gospodarcz. Ziemi Północno-Wschodnich. Wilno 1931.
- Nicholson J.** Promień słońca—z dziejów angielskiej spółdzielczości. W-wa 1936.
- Olechowski G.** Walka o prawo do pracy. W-wa 1936.
- Orsini-Rosenberg S.** Socjologia słowa drukowanego. W-wa 1931.
- Rocznik, mały, statystyczny, 1936. W-wa 1936.
- Rocznik statystyczny m. Wilna, 1934. Wilno 1936.
- Rudniański S.** Zagadnienie racjonalizacji pracy w Z. S. R. R. W-wa 1936.
- Russell B.** Pochwała próżniactwa. W-wa 1937.
- Russell B.** Szkice sceptyczne. W-wa 1937.
- Rychliński S.** Warszawa jako stolica Polski W-wa 1936.
- Sprawa niewidomych w Polsce. W-wa 1936.
- Thugutt S.** XXV lat w pracy i walce (Historja zw. „Społem“). W-wa 1936.
- Wojciechowski S.** Spółdzielnie rolnicze. Poznań 1936.

Językoznawstwo.

- Fischerówna A.** Piszmy poprawnie! Przemysł 1936.
- Jodłowski S. i Taszycki W.** Zasady pisowni polskiej. Lwów 1936.
- Majewiczówna M. Wieczorkiewicz B.** Jak pisać po polsku. W-wa 1936.
- Nitsch K.** Pisownia polska. Lwów 1936.
- Pateidl A.** Pisownia polska. Lwów 1936.
- Pisownia polska.—Wyd. Akad. Um. Kraków 1936.
- Sadło J.** Influences françaises sur le langage des enfants en France. Paris 1935.
- Słowniczek ortograficzny i zasady pisowni... W-wa 1936.
- Słownik ortograficzny jęz. polskiego M. Arcta. W-wa 1936.
- Słownik ortograficzny polski wyd. Trzaski... W-wa 1936.

- Sommer F.** Lateinische Schulgrammatik. Frankfurt 1923.
- Sprach-Brockhaus.—Deutsches Bildwörterbuch. Leipzig 1935.
- Stanisławski J.** Słowniczek angielsko-polski. Trebicz 1933.
- Śliwiński F. i Helczyński J.** Słowniczek ortograficzny. W-wa 1936.
- Wieczorkiewicz B.** Mały słownik ortograficzny. W-wa 1936.
- Zipper A. u. Urich E.** Taschenwörterbuch der deutschen Sprache. Berlin 1931.

Przyrodoznawstwo.

- Dobrowolski A.** Życie w krainach lodu. Poznań 1932.
- Fehringer G.** Wildtiere u. Haustiere. Stuttgart 1936.
- Goldschmidt R.** Wstęp do nauki o życiu. W-wa 1936.
- Kremky J.** Hodowla motyli. W-wa 1935.
- Książkiewicz M.** Zarys geologii Śląska. Katowice 1936.
- Monlak J. i Stenz E.** Zarys klimatologii Śląska. Katowice 1936.
- Płaszczka A.** W dziedzinie sztucznego chłodu. Lwów 1936.

Nauki stosowane.

- Battaglia A.** Górnictwo Śląskie. Katowice 1936.
- Czerny Z. i Strasburger M.** Teorja przyrządzania potraw. Lwów 1936.
- Korybutiak Z.** Hodowla zwierząt dom. w Wileńskim... Wilno 1936.
- Korybutiak Z.** Kowalstwo ludowe w Wileńskim... Wilno 1936.
- Mokrzycki G.** Skrzydlata ludzkość. Lwów 1936.
- Praca w ogrodzie szkolnym. W-wa 1936.
- Schule im Dienste des Luftschutzes. Berlin.
- Sikorski C.** Towaroznawstwo. Poznań 1936.
- Skowron S.** Hormony w psycho-fizycznym rozwoju człowieka. W-wa 1936.
- Żukowski O.** Statek morski i rzeczny. Lwów 1936.

Sztuki piękne i sporty.

- Chrupczalowska-Żytkowiczowa S.** Gimnastyka. W-wa 1935.
- Fotografia w szkole.
- Gostkowski R.** Kapłani... w sztuce kreteńsko-mykeńskiej i greckiej. Wilno 1936.
- Hirth W.** Wyższa szkoła szybownictwa. W-wa 1935.
- Hławiczka K. i i.** Leć pieśni w dal... W-wa 1936.
- Hławiczka K. i i.** Wesołe piosenki. Katowice 1936.
- Kamieński Ł.** Śpiewnik wielkopolski. Poznań 1936.
- Kiwelowicz F.** Zaśpiewajmy. Lwów 1937.
- Legjony polskie.—22 litografje barwne. W-wa 1936.
- Madejski Z. i Szeffko P.** Kaszubskie pieśni i tańce ludowe. Wejherowo 1936.
- Maszyński P.** Śpiewnik wesołych melodj ludowych W-wa 1934.
- Mayzner T.** Śpiewnik Hani. W-wa 1935.
- Mazurek J. i i.** Wioślarstwo kobiece. W-wa 1936.
- Petkiewicz K.** Biegi lekkoatletyczne. W-wa 1936.
- Pluciński M.** 10 kajaków typu „P“. W-wa 1936.

Rocznik Polski muzykologiczny. Tom II—1936. W-wa 1936.
Szymczyk F. Kolarstwo-turystryka. W-wa 1936.
Wjchowiczowa W. Zasady inscenizacji rytmicznych. Poznań 1936.
Wysocki S. Kolorowe piosenki. W-wa 1935.
Żeleński T. (Boy). Perfumy i krew. (Wrażenia teatralne). W-wa 1936.

Książki dla dzieci i młodzieży.

Andersen H. Baśnie—wybór dla szkół. W-wa 1936.
Anderson H. Wybór baśni dla szkół. W-wa 1936.
Centkiewicz C. W krainie zorzy polarnej. W-wa 1936.
Czukowski J. K. Bajki. W-wa 1936.
Grabowski J. Skrzydlate bractwo. W-wa 1936.
Kisłańska W. Za jednego gromada. W-wa 1936.
Leśmian B. Przygody Sindbada żeglarza. W-wa 1936.
Lewicka A. W obronie dziecka. Cz. I—II. W-wa 1936.
Meissner J. Opowiadania lotnicze. Kraków 1936.
Miszewska Z. Pierwsza droga. W-wa 1935.
Obiezerska H. Z Zulowa na Wawel (Opow. z życia M. J. Piłsudskiego). Wilno 1936.
Pomarański S. Z historycznych dni lipca i sierpnia 1914 r. W-wa 1936.
Smolarski M. Dawna Polska w opisach podróżników. Lwów 1936.
Sychowska T. „Nadmorskie pędziwiatry“ w porcie Gdyńskim. Lwów 1936.
Tedesco A. Dalekie światy. Kraków 1937.
Thompson S. E. Strzępouch—dzieje zająca. W-wa.
Walter-Croneck M. Osoba na stanowisku. W-wa 1936.
Washburne H. Przez lądy i morza. Kraków 1937.

Literatura piękna.

Antologia „Jego za grobem zwycięstwo“, 1867—1935. Katowice 1936.
Brzoza J. Dzieci—powieść. Lwów 1936.
Conrad J. Gaspar Ruiz—opowieść romantyczna. W-wa 1936.
Konrad J. Pojedynek—opowieść wojskowa. W-wa 1936.
Dąbrowska M. Najdalsza droga. W-wa 1936.
Dąbrowska M. Szkiełko. W-wa 1936.
Dąbrowska M. Tryumf Dyonizego. W-wa 1936.
Galsworthy J. Za rzeką. W-wa 1936.
Goethe J. W. Lis—Przechera. W-wa 1935.
Gojawczyńska P. Górnoślązaczka. W-wa 1937.
Gorkij M. Moje uniwersytety. W-wa 1936.
Gorkij M. U obcych. Cz. I i II. W-wa 1937.
Hessel W. Aś idzie—opowiadanie z życia dzieci... Kraków 1936.
Jeske-Choński T. Tiara i korona—powieść z XI w. Poznań.
Kobylińska E. Pamiętnik nauczycielki. Wilno 1936.
Kossowski J. Policjant Giacomo Bicarani... W-wa 1936.
Mann H. Młodość Króla Henryka IV. Cz. I i II. W-wa 1936.
Meissner J. Pierwsze kroki. W-wa 1936.
Morcinek G. Gołębie na dachu. W-wa 1936.
Morcinek G. Serce za tamą—nowele. Poznań 1936.
Napierski S. Liryca francuscy. Tom I. W-wa 1936.

Orkan W. Czantorja i pozostałe pisma literackie. W-wa.
Reymont W. S. Chłopi. T. I—II. Wydanie ilustrowane. W-wa.
Sienkiewicz H. Ogniem i mieczem. Potop. P. Wołodyjowski. (Wydanie Ossolineum z objaśnieniami i mapami). Lwów 1936.
Tuwim J. Cztery wieki fraszki polskiej. W-wa 1937.
Winsloe Ch. Dziewczęta w mundurkach—powieść. W-wa.

Historia i krytyka literacka.

Baley S. Osobowość twórcza Żeromskiego. W-wa 1936.
Beznerówna E. Wychowawczy wpływ P. Tadeusza. Kalisz 1936.
Bromski J. Piśmiennictwo w Sumeru-Arkadzie, Babilonji i Asyrji. W-wa 1936.
Brückner A. Literatura polska. W-wa 1936.
Brückner A. Literatura rosyjska. W-wa 1936.
Bulas K. Literatura nowogrecka. W-wa 1936.
Calleman B. Literatura staroskandynawska, szwedzka, norweska. W-wa 1936.
Czarnowski S. Literatura celtycka. W-wa 1936.
Doubek F. Literatura niemiecka. W-wa 1936.
Dyboski R. Rudyard Kipling. (1865—1936). W-wa 1936.
Dierzykraj-Morawski J. Literatura hiszpańska, hiszpańsko-ameryk., portugalska. W-wa 1936.
Gołąbek J. Literatura białoruska. W-wa 1936.
Grzebieniowski T. Literatura północno-amerykańska.
Ilzn P. Literatura holenderska. W-wa 1936.
Janik M. Na drogach myśli ludowej. Lwów 1936.
Kloberówna Z. Humor J. Piłsudskiego w świetle Jego pism. Stryj 1935.
Kloberówna Z. Zofja Nałkowska—próba charakterystyki. Stryj 1937.
Koczorowski S. Norwid i dziś W-wa 1935.
Łepkyj B. Literatura ukraińska. W-wa 1936.
Mann M. Literatura włoska. W-wa 1936.
Norwid C. Słowo i litera w rozwoju dziejowym uważane. W-wa 1935.
Pigoń S. Na wyżynach romantyzmu. Kraków 1936.
Plaszewski L. Wieczność w notatniku. (O „Księdze ubogich“). W-wa 1836.
Popławski M. Literatura rzymska. W-wa 1936.
Porębowicz E. Literatura łacińska wieków średnich. W-wa 1936.
Porębowicz E. i Forst-Battaglia, O. Literatura francuska. W-wa 1936.
Richter B. Literatura chińska i japońska. W-wa 1936.
Sajdak J. Literatura bizantyńska. W-wa 1936.
Schayer S. Literatura indyjska. W-wa 1936.
Szczygielska J. Przybyszewski jako dramaturg. Poznań 1936.
Śmieszek A. Literatura starożytnego Egiptu. W-wa 1936.
Tarnowski W. Literatura angielska. W-wa 1936.
Turey K. Bolesław Prus a romantyzm. Lwów 1937.
Vydra B. Literatura czechosłowacka. W-wa 1936.
Zieliński T. Literatura grecka. W-wa 1936.

Geografia i podróże.

Breger A. Deutsche Gaue in Mittelpolen. Plauen 1935.
Bulhak J. Wędrowniki fotografa. Cz. II, III i VII. Wilno 1933, 35.

- Dreszer Z.** Pionierski rejs. W-wa 1936.
Fajans R. Na frontach Abisynji. W-wa 1936.
Gąsiorowski H. Przewodnik po Beskidach Wschodnich. Lwów.
Gizycki J. Między morzem a pustynią. W-wa 1936.
Heffner A. Die Geographie, ihre Geschichte, ihr Wesen... Breslau 1927.
Hulewicz W. Gniazdo Żelaznego Wilka. [Wilno]. Lwów 1936.
Kopczyński F. Liberja. W-wa 1936.
Krygowski B. Lwą na trzęsawiska poleskie. Lwów 1936.
Loon Van H. Geografja w kalejdoskopie. W-wa 1936.
Marchac W. Krajobraz Śląska Polskiego. Katowice 1936.
Meissner T. Dookoła świata na „Darze Pomorza“. Lwów 1936.
Monfreid H. Wrogi ład Etjopji. W-wa 1936.
Ossendowski A. Huculszczyzna. Poznań 1936.
 Polesie i turysta. Pińsk 1936.
Rüsewald K. Praktische Erdkunde. Breslau 1925.
Uniłowski Z. Żyto w dżungli. W-wa 1936.
Wäscha-kwonesin. Volk der sinkenden Sonne. Stuttgart 1936.
Wunderlich E. Das moderne Polen I. Stuttgart 1936.

Historia.

- Brochocki A.** Dzieje samoobrony w Szczuczynie Nowogrodzkim. Wilno 1936.
 25 lat „Zarzewia“ 1909—1934. W-wa 1936.
Kłapkowski W. Działalność kościelna bisk. W. Jastrzębca. W-wa 1932.
Kłapkowski W. Kontrybucje kościelne... za Władysława Jagiełły. Lwów 1933.
Kolankowski L. Polska Jagiellonów—dzieje polityczne. Lwów 1936.
Malicki J. Marszałek Piłsudski a Sejm. W-wa 1936.

- Nagrodzki Z.** Rola duchowieństwa katolickiego... na Litwie. Wilno 1935.
Oppman E. Wodzowie Polski. W-wa 1935.
 Pamiętniki chłopów. Serja 2-a. W-wa 1936.
 15 lat Państwa Polskiego—praca zbiorowa. W-wa 1933.
Piłsudski J. Erinnerungen u. Dokumente. Band IV. Essen 1936.
Piłsudski J. Pisma—Mowy.—Rozkazy. Tom dodatkowy. W-wa 1936.
Sforza C. Twórcy nowej Europy. Katowice 1932.
Srebrny S. Co zawdzięczamy kulturze świata antycznego. Lwów 1936.
Strachey L. Królowa Wiktorja. W-wa 1937.
Szyszman A. Osadnictwo karaïmskie na ziemiach W. Ks. Litewsk. Wilno 1936.
Woliński J. Polska i kościół prawosławny. Lwów 1936.
Wrzos K. Piłsudski i Piłsudczycy. W-wa 1936.
Zawada R. Opowieści żołnierskie o generale Śmigłym. W-wa 1936.
Zdański K. Przyczynki do dziejów pow. brzesko-litewskiego... W-wa 1936.
Ziemak S. E. Śmigły-Rydz-człowiek, żołnierz, obywatel. Grodno.

Bibliotekarstwo.

- Bykowski L.** Współczesna polityka biblioteczna... W-wa. 1936.
Czerwijowski F. Biblioteka Publ. m. st. Warszawy. W-wa 1936.
Filipkowska-Szemplińska J. Zadanie i organiz. publ. bibl. oświat. W-wa 1936.
 Kształcenie bibliotekarzy na Studium Pracy Społ. oświatowej. W-wa 1936.
 Poradnia biblioteczna Związku bibliotekarzy polskich. W-wa 1936.
Stefanowicz D. Jak należy czytać. W-wa 1936.
 Zjazd IV bibliotekarzy polskich w Warszawie, 1936 r. Wybór książek dla dzieci i młodzieży.

Adres Redakcji i Administracji: Wilno, Wolana 10, Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego

---

Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego wynosi 6 złotych, półrocznie 3 zł., kwartalnie 1 zł. 50 gr. Cena numeru pojedynczego—60 gr. Należność należy wpłacać wyłącznie na konto czekowe P. K. O. nr 703004.

CENA OGŁOSZEŃ: cała strona zł 80, 1/2 str.—zł 45, 1/4 str.—zł 25, 1/8 str.—zł 15.

Tłoczono z polecenia Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego
 w Drukarni Artystycznej GRAFIKA, Wilno, Tatarska 22, telefon 13-69.